

Адказнасць
перад
часам
стар. 4

Пісьменніцае
жыццё
вобласці
стар. 6

Паказы,
сустрэчы,
дыскусіі
стар. 13

Бліскучая творчасць і ўсёабдымная любоў

Фота БелТА.

Ігар Луцкі ўручае падзяку Кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Наталлі Шыянок.

Напярэдадні Дня работнікаў культуры ў Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя М. Горкага 5 кастрычніка адбылося ўрачыстае мерапрыемства, падчас якога самыя актыўныя і адметныя работнікі сферы атрымалі ўзнагароды і дыпламы. У Год гістарычнай памяці свята набыло асаблівы сэнс: менавіта праз культуру захоўваюцца традыцыі продкаў, а таксама ствараецца новае, асэнсоўваецца час і выхоўваецца годнае маладое пакаленне.

З віншавальнымі словамі да лаўрэатаў звярнуўся міністр культуры Анатоль Маркевіч, адзначыўшы, што да свята мае дачыненне больш за 42 тысячы чалавек: акцёры, пісьменнікі, мастакі, работнікі музейнай і бібліятэчнай сферы, кінемаграфісты.

— Сваёй працай і талентам вы славіце беларускую культуру і ствараеце выдатны настрой. Наша свята маладое, яно было заснавана ў 1998 годзе, але беларуская культура мае шматвяковую гісторыю. Работнік культуры — гучыць некалькі афіцыйна, але ва ўсіх прафесіях, аб'яднаных гэтым словам, заўсёды знаходзіцца бліскучая творчасць, вялікае цярапенне і ўсёабдымная любоў, — падкрэсліў міністр культуры. — З вамі вельмі камфортна і надзейна працаваць. Нягледзячы на ўсе перыпетыі, мы заўсёды знаходзім ісціну і дасягаем пастаўленых мэт. Я часта параўноўваю работу ў культуры з рэальным сектарам эканомікі і зразумеў, што наша праца не лягчэйшая, чым у полі ці каля станка. Бо сфера культуры — тая галіна з бесперапынным вытворчым цыклам, дзе творчы працэс не запавольваецца ні на секунду. У выніку мы атрымліваем выдатны, непаўторны культурны прадукт.

«ЛіМ»-акцэнт

Узнагароды. Старшыня Міждзяржаўнай тэле-радыёкампаніі «Мір» Радзiк Батыршын узнагароджаны ордэнам Францыска Скарыны. Адапаведны Указ № 362 падпісаў Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка. Кіраўнік тэлерадыёкампаніі ўдастоены ўзнагароды за значны асабісты ўклад ва ўмацаванне міру, дружэлюбных адносін і супрацоўніцтва паміж дзяржавамі, плённую работу па збліжэнні і ўзаемаўзбагачэнні нацыянальных культур, фарміраванні і развіцці адзінай інфармацыйнай прасторы, высокія дасягненні ў дабрачыннай і гуманітарнай дзейнасці.

Нарада. Выязная нарада па пытаннях правядзення рамонтна-рэстаўрацыйных работ, у якой прыняла ўдзел старшыня Савета Рэспублікі Наталля Качанова, прайшла ў Свята-Успенскім Жыровіцкім стаўрапігійным мужчынскім манастыры. Наталля Качанова нагадала, што пры наведванні ў 2021 годзе манастыра Прэзідэнт паставіў дакладную задачу — адрамантаваць храм, які знаходзіцца на яго тэрыторыі, а таксама прывесці ў ідэальны стан аграгарадок Жыровічы. Для гэтага была распрацавана праграма па навадзенні парадку ў Жыровічах і рамонтных работах у манастыры. «Інвестыцыйнай праграмай дакладна вызначана фінансаванне на гэты год. Па некаторых пытаннях трэба паскорыцца, таму што ў цэлым усё, што прадугледжана праектна-каштарыснай дакументацыяй па храме, павінна быць выканана ў гэтым годзе», — сказала спікер.

Фестывалі. XXVIII Мінскі міжнародны кінафестываль «Лістапад» пройдзе пад слоганам «Сапраўдныя каштоўнасці», паведаміла журналістам намеснік начальніка аддзела па кінематаграфіі Міністэрства культуры Ганна Нікіціна, перадае карэспандэнт БелТА. Для арганізацыі усёй дзейнасці па падрыхтоўцы і правядзенні фестывалю створаны пастаянна дзеючы арганізацыйны камітэт пад старшынствам намесніка прэм'ер-міністра Ігара Петрышэнкі. На чарговым пасяджэнні, праведзеным 10 кастрычніка, акрамя слога на зацверджанні складу журы, а таксама візуальнае рашэнне кінафестывалю. У найбліжэйшы час плануецца запусціць шырокую рэкламную акцыю аб правядзенні фестывалю, які пройдзе з 4 да 11 лістапада. Арганізатары мерапрыемства — Міністэрства культуры, Мінскі гарадскі выканаўчы камітэт. У гэтым годзе дырэкцыя кінафестывалю вызначана Нацыянальнай кінастудыя «Беларусьфільм».

• Міністэрства інфармацыі ўзнагародзіла фіналіста Міжнароднага фестывалю дакументальнага кіно краін СНД «Еўразія.DOC», урачыстая цырымонія закрыцця якога прайшла ў кінатэатры «Беларусь» у Мінску. Прыз Міністэрства інфармацыі атрымаў фільм беларускага рэжысёра Яўгена Сяцько «Перазвон». Міністр інфармацыі Уладзімір Пярцоў падкрэсліў, што фестывальны Мінск стаў пляцоўкай, дзе можна дыскутаваць і абменьвацца меркаваннямі. Дакументалісты не проста фіксавалі перадамерную прастору, а стваралі летапіс.

Конкурс. Урачыстая цырымонія ўзнагароджаня творчага конкурсу «Моцная сям'я — моцная дзяржава» пройдзе 20 кастрычніка ў рамках вызнога круглага стала ў Мінскім храме-помніку ў гонар Усіх святых і ў памяць аб ахвярах, якія паслужылі выратаванню Айчыны нашай. На падставе рашэння журы дыпламы і грашовыя ўзнагароды ў памеры 11 базавых велічынь атрымаюць 12 удзельнікаў. Усяго было прадстаўлена 135 работ ад 101 рэдакцыі СМІ (4 — ад рэспубліканскіх друкаваных СМІ, 87 — рэгіянальных друкаваных СМІ, 1 — рэспубліканскага і 9 — рэгіянальных электронных СМІ). Конкурс праводзіўся па наступных намінацыях: «Лепшыя матэрыялы ў друкаваных рэспубліканскіх СМІ»; «Лепшыя матэрыялы ў друкаваных рэгіянальных СМІ»; «Лепшыя матэрыялы, якія выйшлі ў эфір рэспубліканскіх тэлевізійных ці радыёвяшчальных СМІ»; «Лепшыя матэрыялы, якія выйшлі ў эфір рэгіянальных тэлевізійных ці радыёвяшчальных СМІ»; «Лепшыя фотаматэрыялы ў друкаваных рэспубліканскіх СМІ»; «Лепшыя фотаматэрыялы ў друкаваных рэгіянальных СМІ». Арганізатары конкурсу — Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь і ГА «Беларускі саюз жанчын».

Рэгіёны. У Палескім драматычным тэатры ставяць спектакль па п'есе Фрыдрых Шылера «Прынцэса Турандот», паведаміла БелТА. Казачнай гісторыяй аб чудоўнай, але бязлітаснай кітайскай прынцэсе нагхніўся рэжысёр Павел Марыніч — пастаноўшчык такіх яркіх спектакляў на гістарычную тэму, як «Уяўны хворы», «Раскіданае гняздо», «Чорная панна Нясвіжа», «Вій». Жанр спектакля заяўлены як казка для дарослых у дзвюх дзеях. Насычанасць сюжэту падзеемі робіць пастаноўку вельмі дынамічнай. У ёй шмат дзеянняў, якія суправаджаюцца музыкой, танцамі, цырыманіяламі. Плюс яркія стылізаваныя касцюмы, грым і прычоскі персанажаў, багатыя дэкарацыі.

Агляд афіцыйных падзей ад Алеся ЦІМАФЕЕВА

3 нагоды

Блісучая творчасць і ўсёабдымная любоў

Падчас адкрыцця цырымоніі намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Ігар Луцкі агучыў віншаванне Аляксандра Лукашэнкі, у якім гаворыцца, што беларуская культура з'яўляецца ўнікальнай духоўнай скарбніцай народа, невычэрпнай крыніцай нашай самабытнасці і нацыянальнай годнасці. Прэзідэнт падкрэсліў, што найвышэйшым прызначэннем работнікаў культуры з'яўляецца адраджэнне народных традыцый і рамёстваў, захаванне гістарычнай памяці, стварэнне новых сучасных твораў мастацтва, а таксама выхаванне таленавітай моладзі. Дыпламамі і падзякамі работнікаў культуры адзначылі таксама Адміністрацыя Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў, Савет Рэспублікі і Нацыянальны сход. Свае віншаванні накіравалі старшыня Савета Рэспублікі Наталля Качанова і прэм'ер-міністр Раман Галоўчанка.

Лаўрэатаў прэміі Беларускага прафесійнага саюза работнікаў культуры, інфармацыі, спорту і турызму ў сферы культуры і мастацтва вызначылі ў шасці намінацыях.

Дыплом у катэгорыі «Літаратура, журналістыка, крытыка» атрымаў рэдактар аддзела культурнага жыцця рэдакцыі газеты «Гомельскія ведамасці» Дзмітрый Чарняўскі.

У намінацыі «Тэатральнае, экраннае, цыркавое мастацтва» найлепшым стаў Народны тэатр Краснапольскага раённага Цэнтра культуры.

Дыплом у намінацыі «Жываліс, скульптура, графіка, дызайн і дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва» ўручылі

Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.

у Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Выхаваць патрыёта

У Мемарыяльнай зале Саюзе пісьменнікаў Беларусі адбыўся першы ў гэтым навучальным годзе Урок мужнасці. Яго адкрылі рэспубліканскім літаратурна-мастацкім праектам «Бачу беларусь такой» Алена Стэльмах і Уладзіслаў Цыдзік.

— Традыцыя правядзення ўрокаў мужнасці ў Саюзе пісьменнікаў Беларусі пачалася з 2011 года, калі адбылася сустрэча Кіраўніка нашай дзяржавы А. Р. Лукашэнкі з пісьменніцай грамадскасцю. Тады асаблівую ўвагу засяродзілі на неабходнасці больш грунтоўнага падыходу да патрыятычнага выхавання моладзі. Было сказана: каму, як не пісьменнікам, на ўзорах айчынай літаратуры весці гаворку аб позвігу і славе нашага народа, — заўважае першы намеснік старшыні СПБ Алена Стэльмах.

Спачатку сустрэчы з моладдзю актыўна вялі пісьменнікі старэйшага пакалення, тыя, хто прайшоў дарогамі вайны, быў відавочцам і ўдзельнікам падзей Вялікай Айчынай вайны. З цягам часу эстафету прынялі маладзейшыя літаратары.

Практычна няма таго аўтара, якога б не кранала тэма гераізму, мужнасці — высокіх маральных якасцей, патрэбных чалавеку ў любы час. Таму і сённяшнія дыялогі з моладдзю — адкрытая і шчырая размова аб стварэнні жыццёвага стрыжня, аб духоўных складніках фарміравання асобы. Гераізм неабходны не толькі на вайне.

Распрацаваная Саюзам пісьменнікаў Беларусі праграма правядзення ўрокаў мужнасці, якую зацвердзіў чарговы прэзідыум СПБ, сведчыць пра рознакаковы падыход да тэматыкі напоўненасці мерапрыемстваў. Наведвальнікі

Пашыраючы супрацоўніцтва

У Гомельскім дзяржаўным універсітэце імя Ф. Скарыны прайшла рабочая сустрэча старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі, дырэктара — галоўнага рэдактара Выдавецкага дома «Звязда» Алеся Карлюкевіча з рэктарам універсітэта доктарам фізіка-матэматычных навук Сяргеем Хахомавым.

У пісьменніцкай арганізацыі краіны наладжаны добрыя стасункі з галоўным універсітэтам Гомельшчыны. Неаднойчы кіраўнік СПБ выступаў перад студэнтамі і выкладчыкамі. Гэтым разам размова ішла пра арганізацыю міжнароднага круглага стала, прысвечанага беларуска-кітайскім гуманітарным, культурным і літаратурным сувязям. Мяркуюцца, што такое мерапрыемства пройдзе ва ўніверсітэце пры падтрымцы СП Беларусі і Выдавецкага дома «Звязда» напрыканцы лістапада. Ёсць дамоўленасць пра ўдзел у круглым stole ў фармаце анлайн з кітайскага боку Цэнтра даследаванняў Беларусі Другога Пекінскага ўніверсітэта замежных моў.

У Гомельскім універсітэце, дзе вучацца і абараняюць навуковыя працы кітайскія студэнты і магістранты, ёсць усе падставы для пашырэння пляцовак беларуска-кітайскага супрацоўніцтва.

Удзел у размове прыняў і загадчык кафедры беларускай літаратуры доктар філалагічных навук Іван Штэйнер. Ён, дарэчы, шмат працуе і са студэнтамі, магістрантамі, аспірантамі з Кітайскай Народнай Рэспублікі.

Кастусь ЛАДУЦЬКА

Алене Катоўскай, бібліятэкару першай катэгорыі Лескаўскай сельскай бібліятэкі.

Узнагароду ў катэгорыі «Народная творчасць» атрымаў заслужаны калектыў Рэспублікі Беларусь, ансамбль танца, музыкі і песні «Белыя росы».

У намінацыі «Бібліятэчная справа» лаўрэатам стала Таццяна Барабаншчыкава, намеснік дырэктара Гомельскай абласной універсальнай бібліятэкі імя Леніна.

Дыплом у намінацыі «Музейная справа» ўручыў Брэсцкаму абласнаму краязнаўчаму музею.

3 нагоды прафесійнага свята ў Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя М. Горкага таксама адбылася цырымонія ўзнагароджання супрацоўнікаў апарату Міністэрства культуры і работнікаў устаноў адукацыі ў сферы культуры. Падчас узнагароджання міністр адукацыі Рэспублікі Беларусь Андрэй Іванец адзначыў, што духоўная і маральная аснова з'яўляецца базісам пры фарміраванні асобы нашай моладзі:

— Сёння кожны з нас павінен быць не толькі адукаваным, але і выхаваным на нашых традыцыях, культуры, гісторыі. Менавіта гэтую працу робіце вы, дзякуючы гэтаму мы можам быць упэўнены, што заўтра прыйдуць выхаваныя, культурныя маладыя людзі, якія сфарміруюць будучыню нашай краіны — моцнай, незалежнай, квітнеючай Беларусі.

Прыемным фіналом святочнага мерапрыемства стаў паказ спектакля «Граф Монтэ-Крыста» рэжысёра-пастаноўшчыка Сяргея Кавальчыка, заслужанага дзеяча мастацтваў Рэспублікі Беларусь.

Арына КАРПОВІЧ

Урок мужнасці ў мемарыяльнай зале СПБ.

пазнаёмяцца з гісторыяй беларускай дзяржаўнасці, з героямі нашага часу. Да правядзення Урокаў мужнасці запрошаны пісьменнікі, чые імёны маюць важкі аўтарытэт у грамадстве: Міхась Пазнякоў, Віктар Праўдзін, Ніна Чайка, Іван Юркін, іншыя майстры мастацкага слова.

Па інфармацыі Мінскага гарадскога камітэта па адукацыі, удзел ва ўроках мужнасці прымуць школьнікі ўсіх раёнаў горада Мінска, а таксама навучэнцы сярэдніх спецыяльных устаноў адукацыі беларускай сталіцы. У 2022/2023 навучальным годзе адбудзецца шаснаццаць такіх памятных урокаў.

Марыя ЛПЕНЬ
Фота Віктара ІВАНЧЫКАВА

не абмініце

Трэцяе выданне «Прыгод дамавічкоў»

Ягора Конева, кандыдата філалагічных навук, сцэнарыста і драматурга, журналіста, добра ведаюць у нашай краіне. Выкладчык факультэта журналістыкі Белдзяржуніверсітэта, ён актыўна працуе ў мастацкай літаратуры. З 1998 года — член Саюза пісьменнікаў Беларусі. Лаўрэат Нацыянальнай літаратурнай прэміі Беларусі (2016).

У Выдавецкім доме «Звязда» ўжо трэцім выданнем выходзіць кніга Я. Конева, адрасаваная самым юным чытачам, «Прыгоды дамавічкоў». Першыя прыйшлі да пакупніка і чытача ў ранейшыя гады — у 2021-м і 2020-м.

Нагадаем, што Ягор Конев з'яўляецца аўтарам апавесцей «Зданы Гарадніцы», «Новыя палескія рабінзоны», «Глеб Менскі» і іншых прыгодніцкіх і гісторыка-прыгодніцкіх твораў. Таксама пяру літаратара належаць п'есы «Старажытны перыяд, або Гісторыя і каханне», «Калядная зорка», «Забойца з роду Дастаеўскіх» і іншыя.

Агульнае тыраж трох выданняў «Прыгодаў дамавічкоў» складае 3100 экзэмпляраў.

Мікола БЕРЛЕЖ

праекты

Музеі разам з кіно

Да 140-годдзя з дня нараджэння народных паэтаў Беларусі Янкі Купалы і Якуба Коласа ў Год гістарычнай памяці 5 кастрычніка 2022 года ў сценах музея Якуба Коласа адбылося падпісанне дагавора аб супрацоўніцтве музеяў класікаў і кінастудыі «Беларусьфільм».

Дагавор аб пашырэнні супрацоўніцтва падпісалі дырэктар Літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа Ірына Мацяс, дырэктар літаратурнага музея Янкі Купалы Ганна Галінская і генеральны дырэктар Нацыянальнай кінастудыі «Беларусьфільм» Уладзімір Карачэўскі.

— «Беларусьфільм» не проста прадпрыемства, дзе робяць кіно, а перадусім нацыянальная кінастудыя, а значыць, і распавядаць павінны пра нашых. У апошнія гады мы актыўна супрацоўнічаем як з замежнымі, так і з беларускімі культурнымі арганізацыямі. У Год гістарычнай памяці хацелася б больш распавядаць пра нашу краіну, пра тых, кім ганарымся, — заявіў Уладзімір Карачэўскі.

Падчас сустрэчы было абвешчана аб падрыхтоўцы новага дакументальнага фільма пра Якуба Коласа. Адзін з эпизодаў жыцця паэта, перыяд эвакуацыі ў Ташкенце,

Фота Кастуся Дробава.

Падпісанне дагавора аб супрацоўніцтве.

увасобіцца ў 40-хвілінны фільм «Якуб Колас. Кніга Ташкенцкага быцця». Сцэнарыст — Уладзімір Мароз, рэдактар студыі «Летапіс».

Валянцін САЛОМА

вернісаж

Колер натхнення

6 кастрычніка адбылося адкрыццё выстаўкі Эльвіры Салавянчык, мастачкі, выкладчыцы гімназіі № 10 г. Мінска. Яркія і пярэстыя карціны размясціліся ў Прэзідэнцкай бібліятэцы Рэспублікі Беларусь. Гэта не першая выстаўка Эльвіры Салавянчык, але асабліва доўгачаканая і няпростая ў падрыхтоўцы.

— У кожны момант жыцця я ствараю па-новаму. Тут і пастэль, і алей, і акварэль, і мініяцюра, і паштоўкі. Мае творы можа ўбачыць нават на сценах. Усё залежыць ад стану душы, ад таго, што мяне натхняе. Галоўнае — схпіць момант і перадаць, — распавяла на адкрыцці мастачка.

Эльвіру Адамаўну натхняюць афрыканскія матывы, тэма Усходу, жаночыя вобразы і сучасныя песні расій-

скай эстрады. Ідэі светабудовы і надчалавечага досведу моцна хваляюць аўтарку. Да кожнай карціны мастачка падыходзіць грунтоўна, шукаючы новае асэнсаванне і неабходны стыль.

Творы Эльвіры Салавянчык напоўнены сімвалізмам, разнастайнасцю колеру і святлом. На выстаўку да сваёй настаўніцы завіталі і вучні з розных школ, каб падтрымаць выкладчыцу.

Валянцін САЛОМА

імпрэзы

Ушанавалі класіка казахскай літаратуры

У сталічнай сярэдняй школе № 143 імя Мухтара Аўэзава адбылося літаратурнае свята, прымеркаванае да 125-годдзя з дня нараджэння класіка казахскай літаратуры Мухтара Аўэзава.

Ганаровымі гасцямі сталі супрацоўнікі Пасольства Рэспублікі Казахстан і старшыня мінскага гарадскога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Міхась Пазнякоў.

З прывітальнымі словамі перад прысутнымі выступілі дырэктар школы Вадзім Панасевіч і саветнік Пасольства Рэспублікі Казахстан у Рэспубліцы Беларусь Асхат Мукашаў. Навучэнцы школы ў нацыянальным казахскім адзенні прывіталі гасцей вершамі на казахскай мове, расказалі пра жыццёвы і творчы шлях М. Аўэзава.

Але галоўным выступоўцам быў пісьменнік і перакладчык Міхась Пазнякоў, які ў мінулым годзе па просьбе Пасольства Рэспублікі Казахстан у Беларусі пераклаў на беларускую мову чатырохтомны раман-

эпапею Мухтара Аўэзава «Шлях Абая». Ён расказаў аб працы над перакладам гэтага класічнага твора на беларускую мову, падзяліўся сваімі меркаваннямі аб высокіх вартасцях рамана-эпапеі, паведаў аб пашырэнні творчых сувязей паміж краінамі. Міхась Пазнякоў вёў дыялог з вучнямі, адказаў на іх шматлікія пытанні. Калі ж у яго запыталі, якія рысы характару класіка казахскай літаратуры і галоўнага героя рамана-

эпапеі Абая Кунанбаева яму па душы, шануюны перакладчык адказаў: яго клопат аб простых людзях, добразычлівасць, павага да чалавечка працы, сціпласць і працавітасць, самаахвярнае служэнне народу, сумленнасць і справядлівасць, любоў да Радзімы. А гэта — асноўныя ўмовы, каб стаць паспяховым і шчаслівым і ў наш час.

Павел КУЗЬМІЧ, фота аўтара

да ведама

Папулярываец вобраз жанчыны

«Вы — пачатак прыгажосці, вы — жыцця першапрычына» — такая назва конкурсу творчых работ, які абвясцілі Саюз пісьменнікаў Беларусі і часопіс Беларускага саюза жанчын, Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, Выдавецкага дома «Звязда» «Алеся».

На конкурс прымаюцца творы малых паэтычных жанраў (верш, сачыні і г. д.) і малых празаічных жанрах (аповяданне, абразок, казка, эсэ), якія нідзе раней не друкаваліся.

У конкурсе «Вы — пачатак прыгажосці, вы — жыцця першапрычына» прымаюць удзел паўналетнія чытачы і падпісчыкі часопіса «Алеся». Мовы — беларуская і руская.

Вынікі падводзяцца ў дзвюх намінацыях — «Найлепшы паэтычны твор» (1-е, 2-е, 3-е месца) і «Найлепшы празаічны твор» (1-е, 2-е, 3-е месца). Пераможцы конкурсу будуць узнагароджаны падпіскай на часопіс «Алеся» на 1-е паўгоддзе 2023 года, а творы-пераможцы апублікаваны на яго старонках.

Падрабязнасці на сайце www.zviazda.by і ў кастрычніцкім нумары часопіса «Алеся».

Сяргей ШЫЧКО

радзіннае

На роднай мове

7 кастрычніка ў сталічным дзіцячым садку № 563 заняткі па роднай мове прайшлі разам з дзіцячай пісьменніцай Інай Фраловой. Хлопчыкі і дзяўчынкі адказвалі на пытанні Іны Мікалаеўны, разважалі, якога стаўлення да сябе патрабуюць кніжкі, адгадвалі загадкі, весяліліся і гулялі. У аўтарскім выкананні гучалі вершы з новай кнігі пісьменніцы «Вясковья вакацыі». Аўтар расказала пра іншыя свае кнігі. Няўрымслівы Вожык, вяселья Зайчаняткі, Гусыняткі-маракі і іншыя героі вельмі спадабаліся маленькім аматарам мовы.

Напрыканцы сустрэчы пры дапамозе старэйшых выхаванцаў дзіцячага садка прыйшлі да высновы: сябраваць з кніжкай вельмі цікава.

Сустрэча адбылася па ініцыятыве загадчыка публічнай бібліятэкі № 21 Раісы Граблюк, якая таксама прыняла ўдзел у мерапрыемстве.

Ганна СТАРАДУБ

«ЛіМ»-люстэрка

Устамбульскім Універсітэце Айдын адкрылася выстаўка, прымеркаваная да 140-годдзя класікаў беларускай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа. Генеральны консул Беларусі ў Турцыі Аляксей Швед у сваім выступленні звярнуў увагу на значэнне творчасці беларускіх літаратараў для развіцця нацыянальнай культуры. Ён адзначыў агульны інтарэс Беларусі і Турцыі ва ўзаемаўзбагачэнні праз культуру, цытуе БелТА словы генеральнага консула. Бібліятэцы Універсітэта Айдын былі перададзены ў дар выданні ад Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа і Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы.

Беларускі саюз дызайнераў распачаў серыю кінапраглядаў у межах праекта «Стужка14». Асветніцкая ініцыятыва маладой генерацыі саюза «Стужка14» прапануе паглядзець на дызайн з новага ракурсу. Сезон 2022—2023 складаецца з 14 эпизодаў і ўтрымлівае мастацкія і дакументальныя стужкі: розныя гады, розныя тэмы, розная глыбіня тэмы. Агульнае адно — панаванне дызайну. Кожная сустрэча складаецца з двух дубляў: 1. Прагляд; 2. Абмеркаванне. Кінапрагляды будуць адбывацца ў галерэі Беларускага саюза дызайнераў двойчы на месяц.

Узаемныя гастролі Магілёўскага і Смаленскага абласных тэатраў лялек адбудуцца 22—23 кастрычніка. Так, Магілёўскі абласны тэатр лялек прадставіць на смаленскай сцэне танцавальную казку «Муха-Цакатуха» і гісторыю «Прыгоды Джэка Вераб'я». У сваю чаргу, смаленскія ляльчнікі пакажуць на беларускай сцэне два спектаклі для дзяцей — «Сястрыца Алёнушка і братка Іванушка» і «Мыйдадзір», якія рэалізаваны пры падтрымцы расійскага федэральнага праекта «Культура малой радзімы», паведамляецца на сайце Магілёўскага абласнога тэатра лялек.

Музей гісторыі і культуры Наваполацка запрашае наведаць новую выстаўку філатэліі і філакартыі «Флора і фаўна» з фондаў музея. Экспанаты збіраліся з 1970-х да 2018 года. Прадстаўлены на выстаўцы маркі былі перададзены ў фонды музея з прыватных калекцый. Гэтыя экспанаты паказваюць флору і фаўну не толькі Беларусі, але і іншых краін. Маркі расказваюць аб багатым раслінным і жывёльным свеце Манголіі, Балгарыі, В'етнама, Кубы. Таксама ў калекцыі знакі паштовай аплаты абмежаванага тыражу з адлюстраваннем выкапнёвых жывёл, паведамляе БелТА. Пазнаёміцца з прыкладамі філатэліі і філакартыі можна да 10 лістапада.

Скончыўся візіт генеральнага дырэктара Вялікага тэатра Беларусі Кацярыны Дулавай у Астану. Адбыліся перагаворы з кіраўніцтвам Дзяржаўнага тэатра оперы і балета «Астана Опера» — дырэктарам тэатра Галымам Ахмед'яравым і намеснікам дырэктара Айжан Курмангаліевай, паведамляецца ў тэлеграм-канале Опера тэатра Беларусі. Падпісаны мемарандум ад двухбаковым супрацоўніцтве, які прадугледжвае арганізацыю і правядзенне гастроліў салістаў і калектываў тэатраў, удзел у конкурсах і фестывалях. Чакаецца, што ўжо ў снежні 2022 года калектыв тэатра «Астана Опера» прыме ўдзел у Мінскім міжнародным Калядным оперным форуме. У найбліжэйшы час салісты Вялікага тэатра Беларусі выступяць у Астане ў пастаноўках «Яўген Анегін» і «Дон Кіхот».

Экспазіцыю «Трагедыя народаў» прадставіць Маскоўскі Музей Перамогі ў Беларускай культурным цэнтры духоўнага адраджэння. Мультымедычныя выставачны праект прысвечаны памяці савецкіх грамадзян, якія пацяперлі ад нацысцкай агрэсіі і акупацыйнай палітыкі, былі закатаваны ў гета і канцлагерах, выгнаны на прымушаныя работы ў Германію і сумежныя краіны. Наведвальнікі ўбачаць больш за 100 алічбаваных друкаваных рарытэтаў з фондаў Музея Перамогі, паведамлілі БелТА ў прэс-службе музея. Выстаўка арганізавана ў рамках міжнароднага праекта «Тэрыторыя Перамогі», накіраванага на стварэнне адзінай прасторы па ваеннай гісторыі XX стагоддзя.

Беларус Павел Козін атрымаў Гран-пры на Міжнародным конкурсе моды «Адміральская ігла» у Санкт-Пецярбургу. Фэстываль моды, мастацтва і дызайну праходзіў з 5 да 9 кастрычніка. Арганізатар мерапрыемства — Санкт-Пецярбургскі дзяржаўны ўніверсітэт прамысловых тэхналогій і дызайну. Упершыню ў гісторыю конкурсу маладых дызайнераў уладальнікам Гран-пры і сертыфіката на 500 000 расійскіх рублёў стаў удзельнік з Беларусі Павел Козін, навучэнец Баранавіцкага дзяржаўнага каледжа тэхалогій і дызайну. Малады дызайнер ужо стаў пераможцам фестывалю-конкурсу «Млын моды 2022». Міжнароднае журы з Расіі, Італіі, Казахстана і Беларусі палічыла калекцыю Паўла Козіна «Бібліяклазм» найлепшай сярод 500 конкурсных заявак.

Цікавінкі ад Валянціна САЛОМЫ

Іншага не дадзена

Сусветна вядомы пісьменнік і лётчык Антуан дэ Сент-Экзюперы неяк заўважыў: «Быць чалавекам — гэта садчуваць сваю адказнасць». Тым больш правільнае гэтае сведчанне ў дачыненні да сапраўднага пісьменніка, чыёй творчасці адчуванне адказнасці перад часам і людзьмі надае той глыбінны сэнс, праяўленне якога магчыма толькі тады, калі з'яднаны талент, выразная гуманістычная і грамадзянская пазіцыя. Акурат гэтым і цікавы народны пісьменнік Беларусі Мікалай Чаргінец, у якога, праўда, слава не такая шырокая, як у Антуана дэ Сент-Экзюперы, але творцам многіх краін застаецца толькі пазайздросціць яго вядомасці. За разнапланавыя дасягненні ў галіне культуры і навукі Мікалай Іванавіч занесены ў Кнігу рэкордаў Гінеса. Кембрыджскім бібліяграфічным цэнтрам за выдатны ўклад у міжнародныя адносіны, а таксама за значны ўнёсак у мастацкую літаратуру яму прысвоена званне «Міжнародны прафесіянал 2005 года». У 2008 годзе Амерыканскі бібліяграфічны інстытут назваў яго «Чалавекам года».

Згадаць жа ўсе званні, узнагароды, атрыманыя «дома» і ў бліжкім замежжы, месца не хопіць. Іначай быць і не можа, бо іншага не дадзена. Талент абавязвае. А ў прыдачу здзіўляльная працаздольнасць. Не толькі творчая, але і арганізатарская. Мікалай Іванавіч — выдатны дзяржаўны і грамадскі дзеяч, генерал-лейтэнант унутраных войск. Удзельнік Афганскай вайны. І аўтар больш чым пяцідзесяці раманаў, шмат якія перакладзены і на іншыя мовы.

Фота Кастуся Дробава.

Падтрыманы Васілём Быкавым

Паколькі доўгі час працаваў у міліцыі, пачаў з тэмы, яму блізкай. І першая кніга «Чацвёрты след», і наступныя «Трывожная служба» і «Следства працягваецца» дакументальныя ў сваёй аснове. Асноўны іх герой — супрацоўнік крымінальнага вышуку капітан Ігар Ветраў. Ён «перайшоў» і ў аповесць «Фінал Краба», аднак у чарговым званні. Часопісны варыянт твора — «Здагадка маёра Ветрава». Гэта класічны дэтэктыў, але адначасова глыбока псіхалагічны, што і адрознівала яго ад дэтэктываў-адназдэнак. Згаданая аповесць таму і стала значнай вяхой у мастакоўскай біяграфіі Мікалая Іванавіча, што ён пачаў упэўнена адыходзіць ад дакументальнай асновы. Як у дылогіі, што складаецца з раманаў «Вам — заданне» і «За секунду да выстралу».

На першы з іх у рэцэнзіі «Навука перамагаць», змешчанай у «Літаратурнай газете», звярнуў увагу Васіль Быкаў: «Это многоплановое произведение, по-видимому, задумывалось автором как традиционный семейный роман — с обстоятельным и неторопливым исследованием характеров в их семейных и бытовых сцеплениях, как это и принято в современной и классической литературе, имеющей немало великодушных примеров такого рода». Быкава-крытыка дапаўняў Быкаў-празаік, які ведаў, адштурхоўваючыся не толькі ад вопыту сучаснай літаратуры, але і з уласнай творчай практыкі, што час прынёс адчувальныя змены нават у такіх, здавалася б, непакісных асродак, як той, які трымаецца на сваяцкіх адносінах, таму далей развіваў сваю думку такім чынам: «Но известно, что в наш XX век с его отличительными от предыдущих времен, порой лихорадочными и сумбурными, ритмами жизни семейные рамки тесны и недостаточны. И уж они совершенно не в состоянии выдержать напора тех бурных страстей и ошеломляющих событий, которыми изобилувала минувшая война». Зыходзячы з гэтага, Васіль Уладзіміравіч разумее, якую цяжкую задачу паставіў перад сабой аўтар. Аднак вітаў яго памкненні, бо паспеў пераканацца, наколькі маштабная задума ўжо адпавядала свайму адэкватнаму ўвасабленню.

Афганістан без прыхарошвання

Не мог Мікалай Іванавіч не звярнуцца і да падзей Афганскай вайны. Абодва раманы — «Тайна Чорных гор» і «Сыны» — надзвычай праўдзівыя і памастацку дасканалыя. Тым не менш у другім з іх больш глыбокае пранікненне ў падзеі, непасрэдным удзельнікам якіх быў. Куды больш пранікліва расказаецца, як тое, што адбывалася ў гэтай краіне, адгукнулася ў лёсе савецкіх людзей. Пісьменнік пастаянна праводзіць паралель з мірнай рэчаіснасцю. Ёсць у рамане і праўда, якая доўгі час замоўчвалася.

Толькі праз замежныя «галасы» прасочвалася інфармацыя пра тое, што на адной з найбуйнейшых ваенных баз, дзе ўтрымліваліся савецкія ваеннапалонныя і афганцы, якіх таксама напаткала няволя, адбылося паўстанне.

Старонкі аб пакістанскім палоне ў жанравых адносінах прымыкаюць да палітычнага рамана. Аўтар расказвае пра тых, хто нават у самых жорсткіх умовах не зламаўся. Адначасова ён выкрывае тых барацьбітоў за «дэмакратыю», якія прывыклі дзейнічаць, прыкрываючыся двайнымі стандартамі. Па сутнасці, абагнаў час, закрануўшы праблему, на якую літаратура яшчэ не звяртала ўвагі. Тым самым стаў першапраходцам. Дарэчы, пасля гэтага ў падобнай ролі выступае неаднаразова, ускрываючы загану буржуазнага грамадства ў самых розных іх праяўленнях.

Усе гэтыя заакаянскія дабрадзеі накіталі амерыканца Роберта, англійскага лорда Нікаласа Бетэла, амерыканскай разведчыцы Людмілы Торн, якая праходзіць пад сваім прозвішчам у ролі перакладчыцы, і іншыя нічым не адрозніваюцца ад тых, хто і цяпер спрабуе прымусяць увесць свет жыцц па ўласным узору. Аднак карта ўсіх гэтых паноў біта. Савецкіх салдат, як і іх аднагодкаў, на мякіне не правядзеш. Сярод іх не знайшлася тых, каму захацелася б пакаштаваць даброты замежнай цывілізацыі, у першую чаргу амерыканскай. У нечалавечых умовах яны не толькі выжылі, але і, знайшоўшы агульную мову, паднялі паўстанне.

Раман «Сыны», як і многія іншыя кнігі Чаргінца, неаднойчы перавыдаваўся (гэта пры тым, што першы наклад яго, як і «Тайны Чорных гор», быў для Беларусі агромністы — 180 тысяч асобнікаў). Гэта сведчыць аб запатрабаванасці твора. І яшчэ не менш прыемны факт. У 1989 годзе (ён быў і годам выхаду «Сыноў») у выдавецтве «Мастацкая літаратура» аддзел сацыялогіі Дзяржаўнай кніжнай палаты БССР прапанаваў чытачам спіс усіх 140 мастацкіх і дакументальна-мастацкіх кніг, што выйшлі тады ў краіне. Пасля аналізу 1503 атрыманых анкет ЭВМ паставіла «Сыноў» на трэцяе месца. Першай была названа кніга «Знак бяды. Раман. Кар'ер. Аповесць» Васіля Быкава, а другой — «Хатынская аповесць. Публіцыстыка» Алеся Адамовіча. Што ж, чытач аддае перавагу сапраўднай літаратуры. Дарэчы, годам раней кніга Чаргінца «Загад № 1» у выніку правядзення такога ж апытання заняла другое месца. Пасля «Аповесцей» Быкава. Сам жа Мікалай Іванавіч сваім любімым творам лічыць дылогію «За секунду да выстралу» і раман «Сыны».

Калі не першы ты, ды хто ж тады

Ужо нават з разгледжаных твораў добра відаць, наколькі шматгранная творчасць Мікалая Чаргінца, як настойліва, мэтанакіравана і паспяхова асвойвае ён самыя розныя тэмы, робячы гэта

па-свойму, правільным будзе сказаць, па-чаргінцоўску. Калі ж дадаць яшчэ раманы, што засталіся па-за межамі гэтага аналізу, то атрымаецца аб'ёмны літаратурны мацярык, густа населены самымі рознымі персанажамі. За імі — жыццё, якое простым не было, ды і ніколі не будзе. Задача ж пісьменніка, як вядома, і заключаецца ў тым, каб, праўдзіва ўзнаўляючы яго, працаваць як бы на апярэджанне, празорлівасцю свайго таленту нават прадугадаць тое, што магчыма. Тут трэба ўмела арыентавацца ў сучасных падзеях, падыходзячы да іх у глабальным разрэзе.

Менавіта гэтага ён дасягнуў у рамане «Ллоты вар'яцтва» яшчэ за шэсць гадоў да трагедыі, што адбылася ў Нью-Ёрку, калі былі ўзарваны хмарачосы. Сілай свайго таленту папярэдзіў чалавечтва аб пагрозе, што нясе міжнародны тэрарызм. Раманам жа «Тайна Авальнага кабінета» таксама выказаў занепакоенасць тым, як складзецца далейшы лёс планеты, у жыццё якой усё больш умешваюцца жыхары таго дома, у якім няма нічога святога, нормай паўсядзённага жыцця стала амаральнасць. І ў абодвух выпадках засведчыў: калі за пэўную тэму не бяруцца іншыя, асвятляй яе сам. Асабліва калі ўпэўнены, што справішся.

Свой перад часам і людзьмі

Мікалай Чаргінец — з тых пісьменнікаў, пра каго можна сказаць: яму гады — паўбяды. Па-ранейшаму піша гэтак сама плённа, як і ў час сваёй мастакоўскай маладосці, а аддача такая, якой і многім прэзаікам-маладзёнам застаецца пазайздросціць. Ды яшчэ што ні твор — абавязкова сваё слова. У гэтым, у прыватнасці, пераконвае раман «Аперацыя "Кроў"», дзе апавядаецца пра дзіцячыя лагеры ў вёсцы Сёмкава пад Мінскам, у якіх у хлопчыкаў і дзяўчынак забіралі кроў для лячэння нямецкіх салдат і афіцэраў. Ніхто да Мікалая Чаргінца так падрабязна не пісаў і пра тое, што адбывалася ў Мінскім гета, пра генацыд, якому падвяргаліся ні ў чым не вінаватыя людзі. У рамане пераканаўча паказана, што ў яўрэйскай крыві і тыя, каго сёння ёсць ахвотныя абяліць. Напрыклад, гаўляйтар Кубэ.

Нічога падобнага на раман «Аперацыя "Кроў"» у нашай літаратуры раней не было. Для гэтага мала вялікага таленту. Трэба ўсё прапусціць праз сябе. Так зрабіць, каб яго стала часткай і цябе самога, а лёс тых, каго ўзнавіў, ператварыўся ў часцінку тваёй унутранай біяграфіі, становячыся ўжо і тваім болем. Твор гэты пры ўсёй сваёй высокай мастацкай вартасці валодае і не менш важнай якасцю: гэта — кніга-ўчынак пісьменніка, які сам добра ведае, што такое мужнасць і гераізм, не трывае подласці і здрады.

Такая яго грамадзянская і пісьменніцкая пазіцыя і ў рамане «А ён не вярнуўся з бою» — своеасаблівым працягу «Тайны Чорных гор» і «Сыноў».

Спачатку хацеў дадаць да «Сыноў» раздзел пра капітана Бровікава, для якога ўдзел у Афганскай вайне стаў часткай выпрабаванняў, накіраваных яму лёсам. Але паступова выкрышталізавалася задума новага рамана. Настолькі вострасюжэтнага, што не адарвацца.

Галоўны літаратурны герой Бровікаў, страціўшы нагу, не толькі ўцякае з душманскага палону, але і трапляе ў Егіпет, пасля — на алмазныя прыскі ў Зімбабвэ. Яшчэ пазней палюе на львоў, пасябраваў з туземцамі. Увайшоў у давер да кіраўнікоў адной з аўтарытэтных кампаній. Толькі сюжэт сюжэтам, але не менш важна, а ў нечым і больш, наколькі ўсё гэта пададзена псіхалагічна дакладна і выверана. Хоць чаму здзіўляцца: сапраўдны майстар заўсёды застаецца майстрам. Імяжы дасканаласці няма, калі глыбінны талент, асновы якога закладзены ў маладыя гады, у больш чым сталым узросце шліфуецца так, што немагчымае становіцца магчымым. Выўляецца гэта не толькі ў той тытанічнай актыўнасці Мікалая Іванавіча, пра якую ўжо гаварылася, а ў жаданні падзяліцца з чытачом пражытым і перажытым. Гэтым напоўнена і яшчэ адна новая кніга, якая неўзабаве выйдзе ў Выдавецкім доме «Звязда».

Ёсць у Мікалая Чаргінца і тое, што ніякімі дакументамі не пацвярджаецца. Ды ў іх і неабходнасці няма. Гэтая якасць найлепшым з найлепшых надаецца самім Усявышнім. А Гасподзь, як найвялікшы прароца ў Сусвеце, і надзіліў ёю і Мікалая Іванавіча. Ён — найсумленнейшы чалавек, а такія людзі, быццам вялікі магніт, прыцягваюць да сябе і многіх, хто таксама трапляе пад гэтакае вызначэнне. Таму чаргінцоўскае атачэнне — такія выдатныя людзі, як народныя пісьменнікі Беларусі Васіль Быкаў, Андрэй Макаёнак, Іван Шамякін, Іван Чыгрынаў... Нібы маці, была для яго Ганна Цімафееўна Гагарына, якая ўспрымала яго ледзь не родным сынам. Стасункі з Быкавым склаліся настолькі прывязнымі, сяброўскімі, што Васіль Уладзіміравіч пры ўсёй сваёй занятасці знаходзіў час, каб пісаць калегу ў Афганістан, а ў друку ахвотна адгукаўся на яго творы.

У пэўнай ступені гэта і тое, што, пераўвасабляючы па-беларуску неўміручы радкі Міхаіла Лермантава, яшчэ адзін волат нацыянальнага прыгожага пісьменства Аркадзь Куляшоў перадаў настолькі непаўторна, нібы так і ў арыгінале: «<...> зорка зорцы голас падае». Літаратурная зорка Мікалая Чаргінца таксама займае годнае месца ў багатым пісьменніцкім сузор'і беларускай літаратуры. Яго творы, хоць і напісаны па-руску, напоўнены духам беларускім. Чытаючы кнігі гэтага выдатнага нашага сучасніка, атрымліваеш той зарад аптымізму і бадзёрасці, пасля якога яшчэ больш хочацца жыць. Тым больш разам з ім.

З 85-годдзем, дарагі Мікалай Іванавіч!
Алесь МАРЦІНОВІЧ

Космас Янкі Купалы

Чым больш вывучаюць айчыныя і замежныя літаратуразнаўцы творчасць беларускіх класікаў, тым часцей сутыкаюцца з пэўнымі лакунамі, загадкамі, малавядомымі фактамі ў жыцці і дзейнасці вядомых пісьменнікаў — пашыраецца так званая мяжа няведання: там, дзе ўсё лічылася даўно даследаваным і зразумелым, дзе няма, здавалася б, месца адкрыццям, раптам узнікаюць пэўныя знаходкі, далягляды новых росшукаў і версій. Не з'яўляецца тут выключэннем і нацыянальны геній Янка Купала, пра што ішла гаворка на прэзентацыі нумара часопіса «Роднае слова», прымеркаванага да 140-годдзя з дня нараджэння народнага паэта Беларусі.

Літаратурна-музычная імпрэза адбылася ў музеі Янкі Купалы. Ганаровымі гасцямі мерапрыемства сталі многія аўтары, чые публікацыі пабачылі свет пад вокладкай прэзентаванага нумара.

Як зазначыла ў прывітальным слове галоўны рэдактар «Роднага слова» Наталля Шапран, змест выдання з'яўляецца плёнам супрацоўніцтва рэдакцыі з літаратура-, мова- і мастацтвазнаўцамі, педагогамі, бібліяграфамі, архівістамі, культуролагамі. Тэма даследавання творчасці песняра для часопіса не новая. Матэрыялы, прысвечаныя Янку Купалу, друкуюцца ў выданні рэгулярна — сучаснае купалазнаўства на старонках часопіса ўжо можа стаць аб'ектам навуковай увагі.

— Гэта не проста зборнік навуковых даследаванняў — для аматараў выдання было сабрана самае актуальнае і цікавае, што ёсць у сучаснай гуманітарыстыцы. Рэдакцыя імкнулася ўвасобіць шырыню панарамы і маштаб сучаснага купалазнаўства, інтарэсаў нашых навукоўцаў і даследаванняў, — падзялілася галоўны рэдактар. — Мы паспрабавалі прадэманстраваць, што ва

Фота Кастуся Дробава.

Наталля Шапран.

ўсіх сферах айчынай гуманітарыстыкі, і найперш тых, што адлюстроўваюцца на старонках «Роднага слова» як ВАКАўскага выдання, ёсць месца для глыбокага асэнсавання жыцця і творчасці класіка, а таксама прадставіць наша бачанне вобраза Янкі Купалы і стаўленне да яго даследчыкаў.

Так, кожнае пакаленне: і чытачы, і даследчыкі — адкрываюць нацыянальнага генія наноў, таму вектарная скіраванасць з мінулага ў сучаснасць (што і падкрэслена ў назве імпрэзы — «Янка Купала: з XX стагоддзя ў XXI») — гэта не толькі пра паэта, якога працягваюць

чытаць і вывучаць, але і пра якасць і адметнасць купалазнаўства, — і кожны можа пераканацца ў гэтым, пагартушы старонкі выдання.

Юбілейная нагода — 140-годдзе песняра — надала творчы імпульс незвычайным навуковым росшукам, падштурхнула да некананічных ракурсаў, паспрыяла новай інтэрпрэтацыі творчасці паэта і спробе класіфікаваць ужо зробленае. «Купалаўскі» нумар «Роднага слова» адразу ж стаў бібліяграфічнай рэдкасцю. Своеасаблівым падарункам у фонды Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы, па словах Н. Шапран, будзе нумар часопіса з аўтаграфамі даследчыкаў, чые публікацыі пабачылі свет пад яго вокладкай. А што да месца сустрэчы, то і яно атрымалася сімвалічным: прэзентаваны нумар — вынік партнёрскага праекта — рыхтаваўся ў творчай супрацы з кулектывам установаў. У зале музея экспануецца выстаўка, прымеркаваная да стагоддзя першай кнігі Янкі Купалы, якая выйшла ў Беларусі, — зборніка «Спадчына».

Прагучала падчас мерапрыемства і падзяка рэдакцыйнаму калектыву часопіса «Роднае слова», а таксама персанальна галоўнаму рэдактару за ўдзел у сумесных творчых праектах, за ўнёсак у захаванне гістарычнай памяці, папулярызацыю айчынай культурнай спадчыны і патрыятычнае выхаванне, што выказала дырэктар музея Янкі Купалы Ганна Галіноўская.

Падарункам прысутным было і музычнае аздабленне веча: у выкананні Народнага ансамбля цымбалістаў Беларускага дзяржаўнага педагогічнага ўніверсітэта «Вярба» пад кіраўніцтвам Вольгі Андрыенкі прагучалі творы, натхнёныя жыццём і творчасцю айчыннага класіка.

Таша ШПАКОЎСКАЯ

Знаходкі і далягляды

Тэма Янкі Купалы праходзіць як магістральная праз усё традыцыйныя раздзелы часопіса. Сярод аўтараў публікацый ёсць і вядомыя купалазнаўцы, і тыя, хто звярнуўся да тэмы генія айчынай літаратуры ўпершыню, спарадычна, што ні ў якой меры не робіць іх даследаванні менш цікавымі ці змястоўнымі.

Так, надзвычай арыгінальная ідэя належыць Сяргею Шапрану, тэмай росшукаў якога стала хатняя бібліятэка песняра — артыкул «Беларуская Атлантыда, або Спроба віртуальнай рэканструкцыі кніжніцы Янкі Купалы напярэдадні лета 1941 года» расцягнуўся на два нумары часопіса. Асноўная праблема, датычная спроб аднавіць напам'яненне бібліятэкі паэта, палягае ў тым, што яна згарэла падчас вайны. Тым не менш даследчык упершыню ў гісторыі купалазнаўства назваў лічбу асобнікаў, якія ўтрымлівала кніжніца Песняра, — гэта дваццаць тысяч адзінак. Прычым семсот з іх удалося ідэнтыфікаваць, звярнуўшыся да сведчанняў, у тым ліку пісьмовых, тых людзей, якія былі знаёмы з паэтам, абменьваліся з ім кнігамі, вялі перапіску. Аўтар, які, дарэчы, не будучы купалазнаўцам, але з'яўляючыся вядучым рубрыкі на старонках выдання, паўстае як апантаны даследчык пісьменніцкіх хатніх бібліятэк.

Цікавы і арыгінальны артыкул Наталі Трафімчык, супрацоўніцы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. У даследаванні пад назвай «Ён — Купала...» аўтарка звярнулася да вобраза народнага паэта, выяўленага на жывапісных палотнах з фондасховішча ўстановаў. У музеі біяграфія і тыя асобы, якія істотна паўплывалі на лёсавызначэнне і светапогляд творцы, прадстаўлены досыць шырока партрэтамі і сюжэтнымі карцінамі — гэта і паслужыла нагодай для публікацыі. Так, на палотнах можна пабачыць Янку Купалу побач з папелішнікамі, сярод якіх Цётка, Браніслаў Тарашкевіч, Якуб Колас, Паўлінка, Мядзёлка, Кузьма Чорны. Фотавывявы пад вокладкай часопіса пераважна з фондаў Купалаўскага музея.

Артыкул Веранікі Ермалінскай, доктара мастацтвазнаўства, «Мне сняцца сны аб Беларусі»: Янка Купала і беларускі тэатр з'яўляецца спробай акрэсліць ролю нацыянальнага генія ў гісторыі нашага тэатра.

Вядучы бібліяграф Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Людміла Сільнова распавядае пра рэдкае выданне паэта ў фондах галоўнай кніжніцы краіны. Кандыдат мастацтвазнаўства Лідзія Шкор у артыкуле «Хлопчык і лётчык» Янкі Купалы як пошук «чалавека будучыні» даследуе «адарваныя ад зямлі» вобразы, створаныя Янкам Купалам, праводзячы вобразна-сімвалічны паралелі з Маленькім прындам Антуана дэ Сент-Экзюперы і балетам Яўгена Глебава, пастаўленым спачатку ў Дзяржаўным акадэмічным Вялікім тэатры Расіі (1983), а потым — на сцэне Вялікага тэатра Беларусі (2015).

Прапанаваны ў рубрыцы «Калі закончыўся ўрок» да ўвагі настаўнікаў агульнаадукацыйных школ інтэрактыўныя занятыя па творчасці беларускага класіка (матэрыялы Вольгі Івановай і Юліі Лапавухавай «Явар і каліна: паэт і яго муза: Літаратурна-музычная кампазіцыя (IX—XI класы)» і Марыны Петрашкевіч «Зайграем у «Жалейку»: Гульня па паэтычным зборніку «Жалейка» Янкі Купалы») могуць паспяхова праводзіцца не толькі ў навучальных установах, але і ў бібліятэках і музеях краіны: гульнёва-захапляльная форма падачы неабходнай для засваення інфармацыі — найлепшы сродак прывіць дзецам любоў да мовы і літаратуры, а таксама творчасці айчынных класікаў.

Арыгінальным і адным з найцікавейшых артыкулаў у нумары з'яўляецца даследаванне Міколы Труса «Зборнік Янкі Купалы «Жалейка» (1908): архіўна-медыйны і літаратурна-крытычны дыскурсы», змешчанае ў рубрыцы «Літаратура і час». Вучоны прапанаваў на аснове першакрыніц, архіўных матэрыялаў новы погляд на дэбютную кнігу класіка беларускай літаратуры. У праекцыі на кнігавыдавецкую практыку і медыйныя традыцыі пачатку XX ст. М. Трус зрабіў спробу актуалізаваць праблемае поле літаратурна-навуковых даследаванняў, выкарыстаўшы магчымасці гістарычнай рэканструкцыі. Варта заўважыць, што М. Трус — аўтар публікацый на гэтыя тэмы і ў «ЛіМе». Наколькі яму ўдалося актуалізаваць асобны напрамак даследавання, звязаны з гісторыяй выдання, выдавецка-паліграфічнага выканання, рэцэнцыяй «Жалейкі» Янкі Купалы, вырашаць чытачу. Але несумненна, што па выніках працы ў архівах даследчык здолеў выявіць шэраг эпізодаў, не асветленых ранейшымі літаратуразнаўцамі або абмінутымі іх

увагай: былі знойдзены не толькі некаторыя факты, датычныя выдання, але і тэксты, пазначаны праблемныя палі. Мікола Трус звяртае ўвагу, што ні адзін беларускі архіў сёння не мае першакрыніц усіх рэцэнзій на «Жалейку», гэта ж тычыцца і першага зборніка Якуба Коласа — такім чынам даследчык абазначае напрамак будучых росшукаў у літаратуразнаўстве і гісторыі літаратуры.

Да адной з найменш даследаваных тэм у айчынным літаратуразнаўстве звяртаецца вядучы навуковы супрацоўнік Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы Павел Каралёў у артыкуле «Гумар Янкі Купалы». Зазвычай такія тэмы, як жарты і гумарэскі, лічацца другаснымі і несур'ёзнымі ў творчасці «сур'ёзных» геніяў, аднак нашага класіка

і остроты яго былі полны юмора, очень смешные, но никогда никому не обидные». Пісьменнік Міхась Машара прыгадваў: «Многія ведаюць, што Купала валодаў пачуццём гумару, любіў тонкую іронію, умеў дасціпна жартаваць». Цяжка меркаваць, ці стаў бы Купала такім, якім мы яго любім, без гэтай выдатнай уласцівасці характару — схільнасці бацьчы і адчуваць ноткі іроніі ў паўсядзённым жыцці... Такім чынам, тэма гумару — адна з найцікавейшых, якая яшчэ чакае і даследчыкаў.

Сталі аўтарамі даследавання і іншыя супрацоўнікі Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы. Загадчык аддзела навукова-экспазіцыйнай і выставачнай работы ўстанова Марыя Барткоўка ў артыкуле «Над ціхай Вязынкай-ракой...» да

Фота Кастуся Дробава.

немагчыма ўявіць без яго ўмення тонка, далікатна, незласліва пажартаваць, без яго непераяўдзенай іскрамётнай іроніі. П. Каралёў прасачыў гумар Купалы ў розных яго творах: гэта п'еса «Паўлінка», сцэнічны жарт «Прымакі», «Тутэйшыя» (трагічна-смяшлівыя сцэнах у 4-х дзеях, як пазначыў сам аўтар), вершак «Паэзія», «На ўсе рукі» і інш. Сучаснікі творцы адзначалі яго выдатнае пачуццё гумару: ён мог засмяцца «громка, задорно» (згадваў пісьменнік Канстанцін Цітоў). «Заўсёды жартаўлівы, казаў пра яго паэт Мікола Хведаровіч. Драматург Рыгор Кобец згадваў сумесную рыбалку з Купалам: «Смех яго был каким-то разительно-весёлым, детским. Шутки

50-годдзя Купалаўскага мемарыяльнага запаведніка «Вязынка» распавядае пра цікавыя малавядомыя факты з гісторыі стварэння філіяла.

Галоўны захавальнік фондаў музея Надзея Саевіч у даследаванні «Фоталетапіс жыцця» звяртае ўвагу, як камплектаваліся калекцыі фатаграфій Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы.

Не пакінуць абыякавымі аматараў айчынай літаратуры артыкулы Ганны Запартыкі, Алеся Бельскага, Віктара Жыбуля, Мікіты Картамышава, Веранікі Курцовай і іншых даследчыкаў, чые матэрыялы можна знайсці пад вокладкай юбілейнага нумара часопіса.

Таша ШПАКОЎСКАЯ

Гомельшчына творчая

Чарговы выпуск альманаха «Літаратурная Гомельшчына», што днямі пабачыў свет у КПУП «Калор», прысвечаны знакаваму святу — Дню беларускага пісьменства, якое сёлага адбылося ў Добрушы.

— Улічваючы колькасць і важнасць матэрыялаў, па тэме мы зрабілі аб'яднаны выпуск — № 19 і 20, — падзяліўся галоўны рэдактар і ўкладальнік альманаха, старшыня абласнога аддзялення СПБ, прэзаік, публіцыст і драматург Уладзімір Гаўрыловіч. — Уключылі творы членаў Гомельскага абласнога аддзялення грамадскага аб'яднання «Саюз пісьменнікаў Беларусі», а таксама маладых аўтараў і аматараў мастацкай творчасці, прысвечаныя Году гістарычнай памяці, Году класічнай літаратуры і чытання на Гомельшчыне, старажытнаму Добрушы — сталіцы ХХІХ Дня беларускага пісьменства ў 2022 годзе.

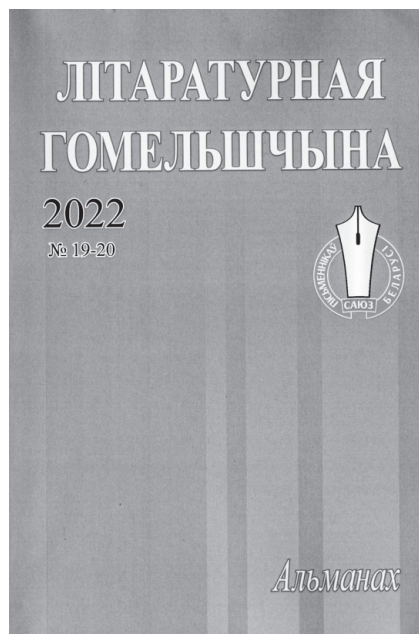
Альманах, які быў заснаваны ў 2007-м, з году ў год удаканалваецца, напаўняецца змястоўнымі, цікавымі творами, што карыстаюцца попытам у чытачоў бібліятэк не толькі Гомельскай вобласці, але і іншых рэгіёнаў нашай краіны і замежжа. У новым выпуску альманаха асвятляецца пісьменніцкае жыццё вобласці за мінулы год («Рэха пісьменніцкага жыцця Гомельшчыны»). А літаратурнае жыццё тут віруе: у 2021 годзе прайшлі творчыя форумы: XVI Міжнародны фестываль-свята «Славянскія літаратурныя дажыткі», III рэгіянальны фестываль

літаратуры, культуры, мастацтва і народных традыцый «На зямлі Кірылы Тураўскага» з удзелам майстроў слова трох славянскіх краін і V Форум маладых літаратараў і аматараў мастацкай творчасці «Слова».

Пад рубрыкай «Добруш — душы бяспэчэнны скарб» змешчаны творы фіналістаў абласнога літаратурнага конкурсу, прысвечанага сталіцы ХХІХ Дня беларускага пісьменства, — Міколы Ждановіча, Леаніда Севера, Галіны Рагавой, Тамары Кручэнкі, Ніны Шкляравай, Алы Бяльковай, Дар'і Дарошкі, Генадзя Говара, Людмілы Яськовай, Веры Стасенкі, Ганны Атрошчанкі, Лідзіі Возісавай, Алега Ананьева і Ірыны Чайковай.

Многія літаратары Гомельшчыны прысвяцілі творы Году гістарычнай памяці. Чытачы не застануцца абьякавымі да ўрыўка з рамана Уладзіміра Гаўрыловіча «Па веры вашай...», апавяданніў Валянціны Кадзетавай-Арэставай «Я ёй не дарую», Ганны Атрошчанкі «Вандроўка ў Добруш», прозы Дар'і Дарошкі, Тамары Кручэнкі, Вольгі Раўчанкі, Іны Спасібінай, Раісы Дзейкун, вершаў Соф'і Шах, Ізяслава Катлярова, Тамары Кручэнкі, Ліліі Вялічкі, Міхася Болсуна, Івана Цітарэнкі, Ніны Шкляравай, Лідзіі Долбікавай, Галіны Рагавой.

Ёсць у альманаху і дэбютанты. Гэта члены СПБ — вядомы вучоны і публіцыст, член-карэспандэнт НАН Беларусі, заслужаны дзеяч навукі, лаўрэат шматлікіх прэмій і конкурсаў Юрый Плескачэўскі і галоўны рэдактар шматтыражкі

«Сельмашавец» Мікалай Дзямчыхін. Першы з іх выступіў з артыкулам «Беларусь: от лозунга к формуле жизни и далее к национальной идее», другі — з нізкай апавяданніў. Матэрыялы гэтыя змешчаны пад рубрыкай «Да Радзімы з любоўю і верай».

У раздзелах «Зямля і людзі. Час і лёс» апублікаваны творы паэты Вольгі Астапенкі і прэзаікаў Аляксандра Джада і Міхася Слівы, у раздзеле «Жыццё пражыць — не поле перайсці» выступілі публіцысты, паэты і прэзаікі

Міхаіл Дзедавец, Наталля Канопліч, Алег Ананьеў, Яўген Калашнікаў, Ева Дударга, Іна Зарэцкая, Вера Квяткоўская, Ала Бялькова.

Раздзел «Чалавек і навакольны свет» прадстаўляюць прэзаікі Надзея Дзмітрыева і Таццяна Маісеева.

Парадавалі творами паэты Людміла Яськова, Валерый Вятошкін, Аляксандр Каляда, Наталля Шамяткова, Аляксандр Белік, Алена Матвіенка, прэзаік Аляксандр Алейнік (раздзел «...Дзе чакаюць родныя крыніцы»).

Асобна трэба спыніцца на раздзеле «Літаратурная публіцыстыка. Крытыка» — тут змешчаны вельмі цікавыя і змястоўныя развагі знакамітага пісьменніка і публіцыста, лаўрэата Дзяржаўнай і Нацыянальнай літаратурнай прэміі Рэспублікі Беларусь Уладзіміра Саламаха. Піша ён пра творчасць паэтаў Уладзіміра Шпадарука і Соф'і Шах. Выказваецца эмацыянальна, творчасць гэтых неардынарных беларускіх паэтаў аналізуе зацікаўлена, грунтоўна. А «Пісьменнік года — 2021» Вольга Раўчанка разглядае кнігу калмыцкай пісьменніцы Таццяны Бадаковай «По кругу солнца», якая выйшла ў Германіі.

Знайдзены месца ў выданні і для падборкі паэтычных спроб п'яра маладых літаратараў Гомельшчыны, і для твораў членаў народнага літаратурна-паэтычнага клуба «Натхненне», які працуе пры Добрушскай цэнтральнай раённай бібліятэцы пад кіраўніцтвам члена СПБ Людмілы Яськовай.

Міхась СЛІВА

Чорнае на белым

Кніга Аляксандра Чубарава «Огнь поядающий» наўрад ці Кпатрапіць у рукі да звычайнага чытача. Мінімалістычны чорна-белы зборнік выдадзены тыражом усяго 50 экзэмпляраў.

Аўтар закранае ў сваіх вершах тэмы, што на працягу вякоў хвалявалі не адно пакаленні творцаў: Сусвет, Бог, космас, Радзіма, праўда. Глыбокі, магчыма, недасяжна глыбокі сэнс закладзены ўжо ў назве кнігі «Огнь поядающий». «Бог есть огнь поядай», — сказана ў пасланні апостала Паўла да яўрэяў.

Калі звярнуцца да тлумачэння радка, які хваляваў шматлікіх вядомых царкоўных дзеячаў, то «Огнь поядающий» і ёсць Бог. Калі штосьці жывое дакранаецца да агню, то змяняецца: альбо згарае, альбо гартуецца. Тое ж самае адбываецца і з чалавекам, калі той дакранаецца да Бога: альбо гіне, альбо ратуецца. Неаднаразова ў Бібліі ды іншых рэлігійных кнігах вобраз Бога перадаецца праз сілу агню. Усе хрысціянскія вернікі добра знаёмы з аповедам аб Неапальнай Купіне.

Вершы кароткія, часам падаецца, што нават няскончаныя. Аднак гэта аўтар робіць наўмысна, каб пакінуць чытачу прастору для ўласных роздумаў. Аляксандр Чубараў у ролі асцярожнага настаўніка падводзіць да пэўнай думкі, якая яму асабіста ўжо адкрылася. Гэтым ён і імкнецца падзяліцца.

Добра дэманструе гэта наступны верш: «Жизнь — не повод для горя, // Особенно после дождя. // После смерти — тем более // Далее...» А далей думаць чытачу.

Асобныя старонкі змяшчаюць вершы, што больш падобныя на занатаваныя думкі, якія прыйшлі падчас працы. Выразна гэта адлюстроўваюць радкі: «Поэзия... зия...ия... // И я — зия... // Поэзия — // Зиянье...»

Ёсць у кнізе і моманты, з якімі цяжка пагадзіцца. Прыкладам можа стаць верш пад гучнай назвай «О демократии». Аўтар тлумачыць падзеі выгнання Адама і Евы з Эдэма як няўдалую спробу дэмакратыі і прапануе чытачу самастойна падумаць над высновай. Дазволім сабе не згадзіцца з падобным трактаваннем рэлігійнага тэксту. Адам і Ева ад пачатку згадзіліся з тым, што ім забаронена зрываць плады з Дрэва пазнання. То-бок, прынялі гэтую забарону, а пасля таемна парушылі яе, такім чынам здзейсніўшы злачынства, за якое і былі пакараны.

Валянцін САЛОМА

Пра Алега Лойку і беларускую літаратуру ў кантэксце сусветнай

Нядаўна пабачыў свет вялікі том (427 старонак), у якім прадстаўлены матэрыялы ўдзельнікаў XIII Міжнароднай навуковай канферэнцыі «Славянскія літаратуры ў кантэксце сусветнай», што адбылася летась на філалагічным факультэце БДУ.

У кнігу ўвайшлі матэрыялы, прысвечаныя 100-годдзю БДУ і 90-годдзю з дня нараджэння члена-карэспандэнта Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, доктара філалагічных навук, прафесара Алега Лойкі (1931—2008).

Не ўсе ўдзельнікі змаглі летась прысутнічаць на навуковай сустрэчы, але даклады іх выступленняў на самыя разнастайныя тэмы сабраны пад адной вокладкай. У гэтых артыкулах асветлены актуальныя пытанні тэорыі, гісторыі і паэтыкі літаратуры, кампаратывістыкі, літаратурных сувязей і кантактаў, мастацкага перакладу, нацыянальнага і сусветнага літаратурнага працэсу, сучаснай паэзіі і прозы, развіцця жанраў і стыляў, літаратурнай і моўнай адукацыі і іншыя.

Прадмову напісаў дэкан філалагічнага факультэта БДУ Сяргей Важнік, які адзначыў: «Мы памятаем кожнага, хто стаяў каля вытокаў станаўлення ўніверсітэта і айчынай філалогіі. І вельмі правільна, што ў час такіх вялікіх юбілей ўспамінаюцца асобы, якія будавалі ўніверсітэт «на месцах». Адным з такіх стваральнікаў быў і застаецца колішні дэкан факультэта Алег Антонавіч Лойка — тонкі і рухлівы педагог, таленавіты паэт, грунтоўны навуковец, чалавек, з лёгкай рукі якога на літаратурнае крыло сталі шматлікія беларускія паэты...»

Кніга распачынаецца матэрыяламі пра Алега Лойку. З цікавасцю можна прачытаць пра пасіянарнасць прафесара, пра яго — вучонага і паэта, пра ролю ўніверсітэцкага літаб'яднання «Узлёт» у творчым станаўленні маладых паэтаў, пра экспромты Алега Лойкі і пра мінскую тэму ў яго паэзіі, а таксама дзясяткі іншых даследаванняў, звязаных з творчасцю Алега Лойкі.

Другі раздзел прысвечаны сучаснай літаратуры і аспектам кампаратывістыкі, трэці — айчынай літаратуры ХХ стагоддзя, чацвёрты — літаратуры Беларусі і суседніх краін на мяжы ХХ—ХХІ стагоддзяў, пяты — тэорыі, мове, дыдактыцы, літаратуры і мастацтву.

Навуковым рэдактарам кнігі «Славянскія літаратуры ў кантэксце сусветнай» з'яўляецца доктар філалагічных навук, прафесар Алесь Бельскі. Першы асобнік кнігі паступіў ужо ў Слонімскаму раённаму бібліятэку імя Якуба Коласа для музея-пакою Алега Лойкі.

Сяргей ЧЫГРЫН

Александр Чубаров

ОГНЬ ПОЯДАЮЩИЙ

Стихи

Пошукі душы

Уладзімір Шугля — аўтар паэтычных зборнікаў на беларускай і рускай мовах, член Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы Расіі і Беларусі, Саюза пісьменнікаў Беларусі, Ганаровы Генеральны консул Рэспублікі Беларусь у Расіі. Яго вершы публікаваліся ў часопісах «Наш современник», «Молодая гвардия», «Нёман», «Невский альманах» і інш.

тава, а да твораў апошняга ў ёй можна знайсці прамыя спасылкі:

В сознание — рваные туманы...

И жажда... Пить...

И отчий кров,

Как белый парус в океане

Несёт живой воды любовь.

Вобраз ветразя выкарыстоўваецца не адзін раз, але, зразумела, у творах знаёмым здаецца не толькі ён. Руская вёска, прастор, воля, любоў, апалае лісце, белая тройка — гэтыя вобразы вядомы ўсім яшчэ са школы. Кожнаму з іх знаходзіцца месца і ў творах Шуглі. Аднак маляўнічая пейзажная лірыка не адзіны складнік яго вершаў. У іх таксама можна знайсці ўспаміны пра юнацтва і яго памылкі, лёгкі смутак, які пераходзіць у невыносную горыч, «думкі-пчолы і думкі-птушкі», надакучлівую бессань і ўспаміны пра родных і блізкіх. Нават калі чытач не знаёмы з асобай аўтара, ён усё роўна можа вызначыць, што гэтыя вершы напісаў не юны паэт, а ўжо дарослы мужчына, які пражыў доўгае жыццё:

*Я старею не годами,
А потерями родных,
Не услышат голос мамин,
Голоса сестер моих.*

А гэтыя пачуцці блізкія многім людзям, бо звычайна смерць родных здаецца нам значна больш страшнай, чым наша ўласная... Аднак у аўтара ўсё ж такі засталіся іншыя родныя людзі: сын, унук і дачка. Ім ён і прысвячае вершы, які можна супрацьпаставіць папярэдняму. Там была памяць, туга, а тут рэальнасць і ўсведамленне таго, што ты патрэбны сваім дзецям. Дапамагчы парадай, адказаць на пытанне, падбадзёрыць або падзяліцца важным жыццёвым вопытам.

Выкарыстоўвае У. Шугля ў сваіх вершах і рэлігійныя матывы. Бог, храм, грахі згадваюцца ў многіх яго творах. Але тэмай яго лірыкі яшчэ часцей становяцца душэўныя пошукі. Душа паэта імкнецца ўвысь, у бязмежнае сіняе неба, за аблокі.

Разважае аўтар і на іншыя філасофскія тэмы. Задаецца пытаннем, што такое каханне, і сам на яго адказвае. Ён пералічвае розныя яго іпастасі, але спыняецца на той, якая бліжэй за ўсё. Для яго каханне

не запал, хвароба або безразважнасць. Ён выбірае яе больш светлы, спакойны, легуценны бок, бачыць у ёй гаючую гармонію.

У цэлым паэзія Уладзіміра Шуглі лёгка для ўспрымання. Калі вы любіце класічную рускую паэзію, то і зборнік «Заходаў позніх суразмоўца» вам спадабаецца.

Валерыя ГАЎРУКОВІЧ

У скарбніцу айчыннага прыгожага пісьменства

Гісторыя падарыла нам колькі вялікіх твораў, без якіх нельга ўявіць сусветную культуру, — помнікі чалавечай думкі, што сталі не толькі нацыянальнымі шэдэўрамі, але і здабыткам усяго чалавечтва. І гонарам для кожнай краіны з'яўляецца магчымасць знаёміцца з імі на сваёй мове. Часта такой справай займаюцца буйныя інстытуцыі, бо работа гэта складаная і энергаёмкая, але бывае так, што за яе бяруцца рупліўцы, якія лічаць унутраным абавязкам спрычыніцца да такой важнай задачы.

Ужо колькі гадоў у гэтым кірунку плённа працуе перакладчык Ігар Кулікоў. Менавіта дзякуючы яму мы маем магчымасць прачытаць па-беларуску «Рыгведу. Кола І», «Аповед пра Шакунталу», «Воблачны вястун» Калідасы, а зараз і выбраныя аповеды з першага вялікага эпаса Індыі «Магабгарата».

Перакладчык да справы сваёй падыходзіць з акадэмічнай грунтоўнасцю, у чым можна пераканацца пазнаёміўшыся з уводзінамі, дзе Ігар Кулікоў на 67 старонках тэксту знаёміць нас з гісторыяй «Магабгараты», паэтычнымі памерамі, у якіх выкананы твор, і асаблівасцю перадачы іх на беларускай мове, а таксама спыняецца на асаблівасцях перакладу эпічнай паэзіі.

Варта зазначыць, што Ігар Кулікоў абазнаны не толькі ў санскрыце, але і ў стараанглійскай, стараісландскай і стараславянскай мовах. Добрае веданне старажытных эпасаў, а таксама рэтраспектыўны погляд на развіццё беларускай мовы дазволілі падысці да перакладу з адпаведным інструментарыем, прыстасаваным для пастаўленай задачы.

Калі чытаеш пераклад, узнікае адчуванне, што на беларускую мову ён быў пераствораны не зараз, а ў пару старажытных багоў і эпічных тэкстаў, якіх так не стае беларускай літаратуры, з лексікай высокага стылю і такім нязвыклым, але інтуітыўна блізкім словаўтварэннем.

З першых шлокаў (двухрадкоўяў, якімі напісана *Магабгарата*) перад намі разгортваецца вялікі тэкст індыйскай культуры, а праз пэўную архаізацыю мовы беларускай ствараецца арганічная атмасфера прысутнасці ў тых далёкіх часах, калі быў напісаны твор:

Аповед пра Паўш'ю Частка 3

13. *Падышоў да Сомашраваса, Джанамэджая, сын Парыкшытаў, вырашыў ўзяць яго за ачольніка.*

14. *Пакланіўшыся таму рышы, ён прамовіў: «Багавіты, хай твой сын будзе маім ачольнікам!»*

15. *Пачуўшы гэта, той адказаў: «О Княжа, мой сын нарадзіўся ад змяі. Вялікі жарбіт і бездакорны вучань, ён быў зачаты сілаю маёй жарбы і вырас у чэраве той змяі, што вытіла майго семени. Ён зможа суняць любы ўчыненыя табою грэх, акрамя злачынства супраць Вялік-бога. Аднак мой сын даў адзін таемны зарок: калі які-небудзь брагман што-небудзь у яго папросіць, то ён яму тое і аддасць. Калі гэта не пужае цябе, то бяры яго!»*

Вось як тлумачыць свой падыход да працы сам Ігар Кулікоў: «...дадзеная кніга — гэта перадусім паэтычнае перастварэнне, і, працуючы над ёй, перакладчык бачыць сваёй галоўнай задачай стварыць падобны да санскрыцкага паэтычнага тэксту, які б гучаў так, нібыта МБ [«Магабгарата» — заўвага аўтара] была ад пачатку складзена на беларускай мове. Гэтым абумоўлена і імкненне захаваць зыходныя паэтычныя памеры, і перакладанне некаторых санскрыцкіх слоў, якія звычайна пакідаюць у транслітарацыі, і пэўная вольнасць у абыходжанні з формуламі і формульнымі выразамі, якія ў беларускім варыянце далёка не заўжды знаходзяцца там, дзе ў выточным тэксце».

І сапраўды, калі чытаеш пераклад, узнікае адчуванне, што на беларускую мову ён быў пераствораны не зараз, а ў пару старажытных багоў і эпічных тэкстаў, якіх так не стае беларускай літаратуры, з лексікай высокага стылю і такім нязвыклым, але інтуітыўна блізкім словаўтварэннем.

Аповед пра рыбу Частка 185

2. *«Быў Вівасватаў сын Ману, вельярышы магутлівы, Прародзічу равен бліскам, о найлепшы між бгаратаў.*

3. *Магуюто, жарбой, палам і красою Вайвасвата перавысіў свайго дзеда, а таксама свайго айца.*

4. *Узняўшы ўгару рукі, на адной назе стоячы, у слыннай ён у Бадары суворую чыніў жарбу».*

Зразумела, што падобны тэкст не можа абысціся без навуковага каментарыя. І сапраўды, ледзь не пад кожным старонкай вы знойдзеце інфармацыю пра згаданых у творы асоб і тлумачэнні паняццяў, калі яны не прыведзены ў тлумачальным слоўніку напрыканцы выдання.

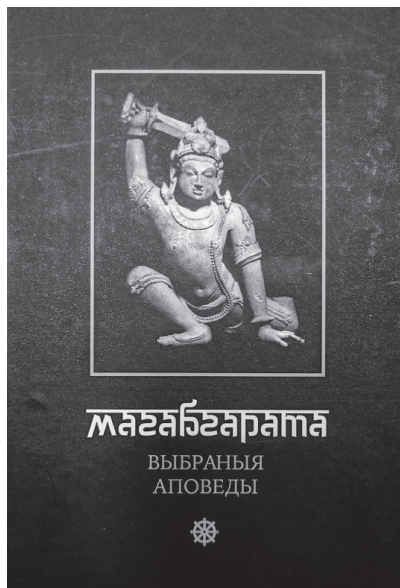
Ігар Кулікоў абазнаны не толькі ў санскрыце, але і ў стараанглійскай, стараісландскай і стараславянскай мовах. Добрае веданне старажытных эпасаў, а таксама рэтраспектыўны погляд на развіццё беларускай мовы дазволілі падысці да перакладу з адпаведным інструментарыем, прыстасаваным для пастаўленай задачы.

Тэкст «Магабгараты» мае свой сюжэт, але для яго поўнага раскрыцця, нават праз урыўкі, не кажучы пра ўвесь аб'ём, давялося б укладаць адразу некалькі важкіх тамоў, таму перакладчык гэтым разам сканцэнтраваў сваю ўвагу на найцікавейшых устаўных аповедах, якія прадставілі знакаміты эпас праз сваю жанравую разнастайнасць і шматлікія пачочныя гісторыі. Асноўны сюжэт не застаўся без увагі, так, у кнізе ён прадстаўлены праз «Аповед пра горца» і «Плач Гандгары», але ў слове «Ад перакладчыка» Ігар Кулікоў удакладняе: «...з гэтага зборніка чытач амаль нічога не даведаецца пра асноўны падзеі МБ (калі толькі не прачытае «Кароткі змест» ва ўступе), але затое пазнаёміцца з міфалогіяй і рэлігійна-этычнымі поглядамі тагачаснай Індыі, а таксама з яе старажытнай паэзіяй».

«Магабгарата» — чытво не на кожным дзень. Як і любы вялікі твор, ён вымагае часу і ўвагі, і я шчыра раю выдаткаваць іх для таго, каб пазнаёміцца з гэтым літаратурным помнікам, каб адчуць веліч старажытнаіндыйскай культуры і феноменальную пластычнасць беларускай мовы. І першае, і другое прынясуць вам сапраўдны адкрыццё і эстэтычна-інтэлектуальную асалоду.

Хочацца падзякаваць Ігару Кулікову за праведзеную працу, бо менавіта такія кнігі ў будучыні будуць уваходзіць у новыя акадэмічныя серыі літаратурных помнікаў па-беларуску, без якой ніводная нацыя не можа сябе лічыць сапраўды далучанай да скарбонкі сусветнай культуры.

Міхаіл БАРАНОЎСКІ

Па кроплі лета смакавалі...

Пісьменніцкая справа — рэч індывідуальная. Пра гэта ведае кожны, хто ёй займаецца. Але лірыка — адна з адметных рыс творчасці ўсіх пісьменнікаў Міншчыны. Яна ўвабрала ў сябе найлепшыя традыцыі беларускай і рускай культуры. Нездарма зусім нядаўна мы на працягу тыдня праводзілі мерапрыемствы «Дарогамі Максіма Танка» па ўшанаванні памяці і святкаванні 110-гадовага юбілею славнага зямляка, сапраўднага патрыёта сваёй малой радзімы, народнага паэта Беларусі Яўгена Іванавіча Скурко. А яшчэ высокая планка мілагучнасці, здавалася б, самых праявістых і «суровых» тэм і розных літаратурных жанраў, у якіх працуюць пісьменнікі, была зададзена першым старшынёй нашай абласной арганізацыі, ветэранам вайны ў Афганістане, заслужаным дзеячам культуры Рэспублікі Беларусь паэтам Рыгорам Сакалоўскім. Вось, напрыклад, адзін з яго вершаў пра перажытае: «Будет жить во мне война до последнего дыхания... // Я ещё не раз с заданья возвращусь, лишившись сна. // Я ещё не раз с тобой по написаным законам, // губы сжав, без слов, без стопа овладею высотой. // Я ещё не раз, мой друг, на простреленном «Тюльпане» // над Кабулом утром ранним совершу печальный круг. // Всё сплелось: и ордена, и ружейный залп прощальный... // До последнего дыхания будет жить во мне война!»

Сёння ў Мінскім абласным аддзяленні Саюза пісьменнікаў Беларусі крыху больш за восемдзсят паэтаў, празаікаў, публіцыстаў. Яны рознага ўзросту і прафесій, жывуць у розных куточках цэнтральнага рэгіёна краіны. Яднае іх любоў да радзімы і роднага слова. Яны пішуць сакавітыя ў літаратурным сэнсе творы. На жаль, у гэтай публікацыі прадстаўлены толькі кроплі літаратурных лірычных выкшталцонасцей. Яны прысвечаны жыццесцвярджалнай палітры фарбаў лета. Чытайце, смакуйце іх разам з аўтарамі!

Леанід КРЫВАНОС,

старшыня Мінскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі

Лёля БАГДАНОВІЧ

г. Барысаў

У зорных начоўках...

Жнівень гартае тыдні, хвіліны,
Яблык наспеліў — гнуцца галіны.
Падаюць долу, нельга ўтрымацца,
Дзе ж тых падпорах столькі
набрацца...

Гарачынёю добра ў цянічку.
У зорных начоўках песціцца ночка.
Кропу суквецці ў пацерках росаў
Гушкае ветрык праставалосы.

Жнівеньскі дождж сытане
стрымгалоў —
Выскачыць процьма розных грыбоў.
Шчодрае лета на падарункі
Сыдзе, сабраўшы ўсе свае клункі.

Восень падмане летняй спакусай.
Над сенажацію кружыцца бусел.
Быццам малітву шэпчуць бярозы
Сноў каляровых шэрую прозу...

Тамара БЯРЭЗІНА

г. Маладзечна

Бура

З-за лесу цёмнаю наваляй
Паўзла махіна цяжкай хмары.
Яна паўнеба закрывала,
Расла, пужаючы абшары.
У чорна-сінім грозным целе
Агнём барвовым бліскавіцы
Усё бліжэй, бліжэй мігцелі —
Грамоў аддаленых сястрыцы.
Ужо ўсё неба захінула,
Абвальны дождж нясе з сабою,
А дождж і град з магутным шумам
Няўмольна сунецца сцяною.
Іх падганяе моцны вецер —
Не ведае стыхія стомы,
Зрывае вецер дрэваў вецеце,
І дрэвы ломяцца раптоўна.
Град секануў п'якучым шротам,
Ліецца дождж з нябёс лавінай,
Сячэ расліны, нібы дротам, —
На градах месіва пакінуў.
Нядоўга бушавала бура —
Далей пасунулася хмара,
Пранеслася з дажджом віхура
Злой, небяспечнаю пачварай.
Ужо сціхае вецер дзікі,
Дождж рэдкім робіцца і слабне,
На лужынах — ад сонца блікі:
Яно ўжо засвяціла ўладна.

Фёдар ГУРЫНОВІЧ

г. Салігорск

Рака дзяцінства

У плыткай рэчыцы плёскалася лета.
Вада была празрыстай, як сляза.
Прамень выслізгваў, ранкам абагрэты,
З аеравага вузкага ляза.

Плès высланы быў сінімі шаўкамі.
Гарлачыкі пablісквалі расой.
Ляютна шавялілі плаўнікамі
Сярэбраныя зліткі карасёў.

Рабін надрэчных глянцавыя гронкі
Ужо нясмела сталі ружавець.
Быў я ўлюбёны ў гэты жнівень звонкі
І ў рэчку, абмялелую на трэць.

Яна ўздыхала нека па-дзіцячы,
Хавала сарамлівы свой пагляд,
Як быццам знала, што інакшай бачыў
Яе я шэсцьдзесят гадоў назад.

Наталля ЖЫЗНЕЎСКАЯ

Валожынскі раён

Дзіўнае лета

Вітае нас дзіўнае лета,
Карціны малое свае.
Цудоўная стужка сюжэту,
Уражанні ў думках сатчэ.

Віктар КАЖУРА

г. Вілейка

Ліпень

Ліпень пахучы, але даручы.
З народнага

Ранак сонечна-вясёлы —
Загудзелі ў ліпах пчолы,
Так шчыруюць, так лятаюць,
Залацісты мёд збіраюць.
Ліпень вас яшчэ пакліча
У чарніцы і ў суніцы,
У салодкія маліны,
Чарнабокія ажыны.
Завядзе на сховы-сцэжкі,
Дзе прыціхлі сыраежкі.
Ды загляне пад суку,
Дзе сядзяць баравікі...
Ліпень шчодры на дарункі,
На гасцінцы-падарункі.
Толькі Ліпню будзь удзячны,
Пакланіся — ён аддзячыць.

Таццяна КАЛЕНІК

г. Мінск

Чаму кацянят становіцца меней?

Ці бачылі вы,
як жнівеньскія яблыкі
свецяць цяжарным зоркам?
... Таму і хіляцца голлем да самай зямлі
яблыні,
трымаюць вагу наліўных ліхтароў,
пакуль шукаюць прытулак
над іхнімі шатамі
зорныя прыхадні.

Ці чулі вы,
як падаюць зоркі ў ваш сад?
Як, адарваўшыся ад галінак,
стомлена падаюць побач
іх пуцяводныя агенчыкі — яблыкі?
Аб чым жа шэпчуцца яны
падчас вокамгеннага спаткання,
ці чулі вы?
Ці бачылі...
як нараджаюцца зорныя немаўляты?
Як дагарае маці-звезда?
Як на плач асірацелых нованароджаных
спяшаюцца спагадлівыя коткі?

... Не спыняецца жыццё нябесных дзетак
пад кашлатымі чэравамі
тутэйшых матуль!

Галубяць яны малых
цёплымі языкамі,
падсілкоўваюць моцай зямных таямніц
і не ведаюць,
што зноў і зноў
расквечваюць сувоі
міжпланетнага бязмежжа
зорным ззяннем,
што запальваюць і запальваюць
ураджай духмяных ліхтароў
у вашым садзе.

Багіні жыцця...

Як спыніць ім цябе, чалавек,
каб незнарок, у пагоні за прыгажосцю
ўласнага існавання,
не спыніў ты
бясконцы кругаварот жыцця?

Леанід КРЫВАНОС

г. Мінск

Родныя нівы,
Колас наліты.
Дожджыкам шчодра
Палеткі паліты.

Поўніцца зерне
Пад промнямі сонца, —
Жыта, нібы
Разлілося бясконца.

Хвалі ад ветру
У моры жытнёвым.
Вабіць яно
Ураджаем нас новым.

Фота Кастуся Дробава.

Птушыныя звонкія спевы,
Запоўняць прастору вакол.
Праменьчыкі сонца ў пасевах,
Над імі — нібы арэол.

Пахучае сена на лузе
З дажджом незнаёма зусім.
Расой закранутае ўнізе,
Удзень ужо будзе сухім.

Заблытаўся ў косах бярозак
Гарэзлівы вецер-блуднік.
Засяла ноч жменьай зорак
Бясконца нябесны квятнік.

Такое вась дзіўнае лета,
Ды з'яваў усіх не злічыць.
Пяшчотаю сонца сагрэта,
І нельга яго не любіць.

Жнівень

Жнівень сее, жне і косіць —
на стале багаціць ўдосталь.
З народнага

Залаты дыван на ніве —
Аж гараць палі,
Працаўнік старанны Жнівень
Крочыць па зямлі.
Жоўта-спелае прыволле
Хіліць колас да зямлі,
На ўмалотнае раздолле
Зноў камбайны паплылі.
Ураджай наўздзіў багаты
Не марудзь жа, а збірай!..
Першы сноп... Дажынкі... Свята...
Шчодры каравай...

Выйдзе ў поле
Эскадра камбайнаў.
Збожжа збіраць
Будуць плённа і дбайна.

Будучы хлеб
Змалаціць дапаможа
Міласць надвор'я,
Упартасць і Божа.

Галіна НІЧЫПАРОВІЧ
Уздзенскі раён

Бывай, лета

Адзвінела лета жаўрукамі,
Паставала сонейкам даволі.
Пралілося на зямлю дажджамі,
Адцівіло валошкамі у полі.

Громам пракацілася ў нябёсах,
У лесе прарасло яно грыбамі,
Палягло травой у пракосах,
Гойдаецца спелымі хлябамі.

Лета на зыходзе. Неба просінь
Праразае жураўліны клін,
А насустрач лету
кročыць восень,
Палымнее чырванню рабін.

Галіна НУПРЭЙЧЫК
г. Клецк

Яблынька

Цёмна-зялёныя сосны высокая
Сонца скупое злавілі, рассяялі.
Стужкаю ўецца дарога шырокая
І пакідае абшары Карэліі.

Раптам пагляд прыпыняецца, цешыцца.
Сэрца сагрэла пяшчотнымі промнямі
Райская яблынька! Яблыкі свецяцца,
Шчочкамі йграюць ружова-пунсовымі.

Подых Радзімы, усмешка лагодная.
Край бела-русы. Вяртанне жаданае,
Як на мяжы тая яблынька родная:
Светлая, шчодрая, Богам пасланая.

Шыпшына

На ўскрайку лесу ружавее,
Цвіце шыпшына,
Ды непрыступная як фея,
Або дзяўчына.

Паглядам коле рук імклівых
Няўмелы дотык.
Затым падорыць сарамліва
Букет пяшчоты.

Вольга САВАСЦЮК
г. Мар'іна Горка

На зыходзе лета

Старэе лета. Жнівень на абшарах
Ужо раскінуў суму ручнікі.
Пльывуць у небе згорбленыя хмары,
Чарнее сіль няўрымслівай ракі.
На пожны бусел талаку збірае —
Наперадзе такі нялёгка і шлях...
Бо ўжо так блізка восень маладая
Нясе нам свой чырвона-жоўты сцяг.

Сінечу п'е вясёлка з ручая,
Смакуе асцярожна, каб не ўпіцца.
Пад закаханы пошчак салаўя
Ракіце малады вятрыска сніцца.

Палошча сонца промні ў вадзе,
Сваім цяплом пазалаціла хвалі.
Ты бачыш, лета на зямлі ідзе?
Ты чуеш — лета? Мы яго чакалі.

Каб захмялець ад кветак у лугах,
Ад прахалоды векавога бору,
Каб зноў не спаць і марыць па начах
Аб тым, што не прыйшло да нас учора.

Эльвіра ЯРЧАК
Мінскі раён

У Вязынцы на Купалле

Вецер сумна шуміць, не пяе,
Разганяючы гора-нуду,
Пра шляхі і дарогі мае,
Па якіх я ўжо не прайду,
Каб купальскія зёлкі сабраць,
Каб унукаў сваіх прывітаць.
Ды вясёлым Купалавым днём
Мы з дзяўчатамі песні спяём,
Пасядзім ля ягонаў ракі,
Як няўдачнікі рыбакі.

Фота Кастуся Дробіва.

Будуць яблынькі ў рэчку глядзець,
Будзе неба над намі сінець,
І бясконцы зялёны абшар
Нам падорыць Купала-пясняр.
Тут Анёл сваім светлым крылом
Закрануў той святы вадаём,
Ля якога Ян-хлопчык стаяў
І з матуляю песні спяваў.
І панесліся песні ў свет:
Нарадзіўся Купала-паэт.

Таццяна ЦВІРКА
г. Клецк

Смак ліпеня

Каменьчык, цюкнуўшы у шыбу,
Даў знак — сустрэчу святкаваць.
Нясмела ты мяне паклікаў
Па кроплі ліпень смакаваць.
Збіралі зёлак пах ля рэчкі,
З рамонкаў мералі вянкі,
І елі спелыя парэчкі —
О, што за цуд жа смак такі!
Пасля бязглуздай нашай спрэчкі
Ад крыўды слёз мне не стрымаць...
Якія кіслыя парэчкі!
Ну проста нельга ў рот узяць.

У Купальскую ноч

Смяецца поўня зубам пазалочаным,
Кладзецца на начлег
пад вербай дзень —
Суцішаны, натруджаны, находжаны.
А за руку змрок ноч ужо вядзе.
Стракочуць конікі на лузе
разнаколерным,
У купал-стог склікаючы сяброў.
Крынічка калыханку задаволена
Спявае для тутэйшых жыхароў.
Зрывае ноч гарлачыкі пахучыя,
Ступае басанож,
каб не спужаць
Купальскіх зор.
Бо сёння ім даручана
За кветкай шчасця пільна цікаваць.

Генадзь АЎЛАСЕНКА
г. Чэрвень

Кветкі — каханьня сведкі...

Кветкі — каханьня сведкі...
І божа вас барані
Дарыць без каханьня кветкі
У святы ці ў буднія дні!

Тады ўжо лепш — дьяменты,
Духі, шакалад, віно.
Дарыце хоць...
кампліменты,
Для кветак жа — толькі адно...

Абдымкі маленства сціскаюць душу...
На ўзлеску жадана сарвецца ажына.
Вярніся! Вярніся! Адчайна прашу.
І босыя ногі пазнае сцяжына...
Сустрэнемся там, дзе блукае жыццё,
Дзе лёгкасю дзіўнай напоўняцца грудзі,
Дзе зынным вясны маладзее лісце,
Дзе штосьці было, і чагосьці не будзе.
І стане блакітным сівы далягляд,
І «снегам» пухнатым вітаюць таполі...
Няхай на імненне — сустрэўся пагляд,
Што ў сэрцы жыве,
што не вернеш ніколі.

Ганна МІКЛАШЭВІЧ
г. Слуцк

Хінецца да тваёй мая душа,
З цяплом і шчасцем развітацца цяжка...
Чужыя і далёкія сярфіша,
А сёння клад пачуццяў поўны, важкі...

І мы насустрач свету і агню...
Не дай жа, Божа, апаліць нам крылы...
Я праспяваю шчыра, не зманю,
Што гэты свет мне без цябе не мілы,

Што твой сусвет
і мой сусвет — адно,
Без пачуцця не жыць мне і без ласкі,
Я п'ю жыццё, як хмельнае віно,
І веру ў прынца з чарадзейнай казкі...

Зіновій ПРЫГОДЗІЧ
г. Мінск

Спатканне

Я так даўно цябе чакаў!..
Ішоў праз завірухі і туманы,
Але нідзе не напатакаў
Я той, каго б назваў каханай.

Я так даўно цябе шукаў
Па сцежках, бальшаках, гасцінцах...
Але нідзе не напатакаў
Я той, каго б назваў адзінай.

Я вобраз твой у мроях ткаў
З рэальнага і незямнога.
Цярпліва веруў і чакаў
Я тую, што даецца Богам.

І раптам —
як вясёлка ў ваччу,
І плынь святла жывога...
Смяюся я, і плачу, і шапчу:
«Нарэшце ты прыйшла...
Каханая!..
Адзіная!..
Ад Бога...»

Віктар САБАЛЕЎСКІ
г. Узда

Лірычны настрой

За далямі далёкімі,
За сінімі аблокамі,
За рэчкамі-узорамі,
Зялёнымі прасторамі
Ля возера прыгожага
І берага мурожага
З бялюткімі туманамі
Жыве мая каханая.

Ёй раніца ўсміхаецца,
З ёй сонца абдымаецца,
І ветрык з ёй цялуецца,
І радуецца вуліца,
Калі хадой няспешнаю
Насустрач пані-вечнасці
Далёкая, жаданая
Ідзе мая каханая.

Спакою вочы свецяцца,
Над імі — два паўмесяцы,
І дзве ічакі — сунічкамі,
І валасы пшанічныя,
І шыйка лебядзіна —
Цудоўная, адзіная,
Ні з кім не параўнальная,
Жыві, мая каханая!

Бо кветкі — каханьня сведкі,
Яго святыя агні!
Дарыце каханым кветкі
І ў святы, і ў буднія дні!

Па іншай якой прычыне
Вы іх не рвіце дарма...

Навошта кветкі жанчыне,
Калі каханьня няма?!

Рагнед МАЛАХОЎСКІ
г. Мінск

Каханьня радок

Мінаюць ночы і сыходзяць дні...
Абдымкі маленства сціскаюць душу...
Ценем затуманенага саду...
Леанардавыя клёны
Каханьня радок
Палётны ў вышынях пачуццяў
За межамі свядомасці і тлену...
Студзеньскімі узорамі...
Гыток ахалоджанай колы...
Сцяжыны каханьня
Дьяментавым россыпам слоў...
Я вярнуўся з чужынных мясцін...
У праменні зорнай цішыні...
Песімістыка
Я памятаю лета...
Шлях да цябе
На ўскрайку атлантычнага цыклону...

Мінаюць ночы і сыходзяць дні...
Чаму не беражэш таго, што маеш?
Юнацтва засыхаюць карані,
Калі каханне першае губляеш.
І нават не задумаўся, чаму
Дзяўчынка тая позірк свой хавае...
А ты, як злодзей, маску нацягнуў
У пошуку душы, што пакахае.
Рамантык гіне. Вір жыцця круты...
Імклівага каханьня пульс радзее.
Ды па-над прорвай хочаш верыць ты:
Былы адчай абвернецца надзеяй...
Зьяняюцца шляхі і гарады...
Сысці б на таямнічым тым прыпынку,
Дзе сціпла, праз шалёныя гады,
З мінулага ўсміхаецца дзяўчынка.

Сёмы фестываль дакументальнага кіно краін СНД «Еўразія.DOC» прайшоў у Смаленску і Мінску 3—7 кастрычніка. Упершыню мерапрыемства адбылося ў чэрвені 2016 года. Смаленск і Мінск — менавіта гэтыя гарады сталі пастаяннымі яго пляцоўкамі. Ужо тады «Еўразія.DOC» быў месцам сустрэчы. У фестывалі ўдзельнічалі не толькі шмат краін постсавецкай прасторы, але і дакументалісты з США, Германіі. Кінафорум не абмяжоўвае, прымае ўсіх ахвотных. Адзіная ўмова адбору: фільмы павінны адлюстроўваць падзеі, якія паўплывалі на жыццё краін СНД. Відавочна, што шмат каго з аўтараў цікавіў сацыяльна-палітычны бок. Гэта адбываецца і сёння: многія работы былі прысвечаны важным датам, праблемам сучаснасці ці падзеям, якія ўскалыхнулі свет, засталіся значнымі старонкамі ў гісторыі.

куткі нават даволі блізка да нас, дзе захоўваецца амаль старажытны спакой. Пра тое распавядае дакументальны расійскі фільм «Гаспадыні Удоры», які атрымаў Прыз старшыні журы фестывалю дакументальнага кіно краін СНД «Еўразія.DOC». Глядач пераносіцца ў невялікае сяло Крывое Удорскага раёна Рэспублікі Комі, дзе штогод праводзіцца абрад, прысвечаны святой Параскеве Пятніцы. Рэжысёр Ганна Каракоўца вылучыла два галоўныя словы, адлюстраваныя ў гэтай рабоце, — Бог і Радзіма.

Сяло Крывое незвычайнае тым, што менавіта там захаваліся традыцыі стараверства. З'яўляецца адчуванне, быццам трапляеш у іншы час: людзі традыцыйна збіраюць зёлкі, перадаюць даўнія звычкі з пакалення ў пакаленне. Некаторыя дзеі ўвогуле немагчыма ўбачыць проста так — гэта закрытае таемства. Тым і цікавае.

Захавальнікі гісторый

Сёмы форум атрымаў рэкордную колькасць заявак — 215 з 12 краін былога СССР і далёкага замежжа. Але ў кароткую праграму мерапрыемства трапіла толькі 32 дакументальныя фільмы. Усе работы можна было свабодна паглядзець. У праграму ўваходзілі не толькі кінапаказы. З першага фестывалю захавалася традыцыя праводзіць сустрэчы з аўтарамі, круглыя сталы, прэс-канферэнцыі, дыскусіі. «Еўразія.DOC» дазваляе глядачам сказаць сваё слова. Пасля прагляду фільма ёсць магчымасць падзяліцца меркаваннямі, задаць пытанні аўтару. У гэтым годзе таксама праводзіліся майстар-класы, на якія акрамя дакументалістаў, стваральнікаў кіно запрашалі журналістаў, грамадскіх дзеячаў, экспертаў. Фестываль дазваляе раскрыцца і творцам, якія толькі пачынаюць свой шлях у індустрыі. Шосты раз праходзіў маладзёжны конкурс дакументальных фільмаў: «Еўразія.DOC: 4 хвіліны».

Урачыстае адкрыццё адбылося ў Смаленску. Фестываль пачаўся з прэс-канферэнцыі, дзе арганізатары і журы распавялі пра далейшыя планы, пасля чаго былі прадэманстраваны трэйлеры конкурсных фільмаў з Беларусі, Азербайджана, Арменіі, Кыргызстана, Расіі і іншых краін. Таксама ўдзельнікамі кінафоруму сталі дакументалісты з Германіі і нават Кітая. Права быць першым прадстаўленым аўдыторыі атрымаў фільм «Расія. Нам 30 гадоў!» Святланы Музычэнкі. Паказы занялі два дні, і гэта стала толькі часткай праграмы.

6 кастрычніка «Еўразія.DOC» пераехаў у Мінск. Асноўнай пляцоўкай форуму стаў кінатэатр «Беларусь». Там жа прэзентавалі спецыяльны мультымедычны праект «Беларусь. Гісторыя». Гэта серыя кароткаметражных анімацыйных відэа пра знакамітых людзей краіны: ад дзеячаў даўніх часоў да нашых сучаснікаў. Стваральнік праекта — праграмны дырэктар фестывалю «Еўразія.DOC» Валерый Шахаўцоў. Кароткі фармат розлічаны на тое, каб выклікаць цікавасць у глядача і жаданне больш даведацца самаму. Завяршыліся спецыяльныя мерапрыемствы творчай сустрэчай з гасцем фестывалю — пісьменнікам і палітолагам з Германіі Уладзімірам Сергіенкам.

Кадр з фільма «#ЗАЖИВОе».

Сюжэт складаецца з гісторый жанчын (менавіта таму, што Параскева Пятніца — заступніца жанчын). Выбраная форма нагадвае інтэрв'ю: увага канцэнтруецца толькі на гераінях, пытанні — за кадрам. Рэжысёрка намагалася наблізіцца да жывой размовы, каб жынчыны ўвогуле забылі пра камеры. Прынцыпова, каб гэта не было падобна да выпуску тэлепраграмы.

Лёсы гераінь розныя, але іх шляхі, дзе б не знаходзіліся, прыводзяць у гэтае далёкае сяло Крывое. Нескладана зразумець, чаму: месца нібыта чароўнае, амаль містычнае. І адчуваецца, што, у параўнанні з тым жа хуткім горадам, ім лягчэй на зямлі, з-пад якой дыхае нешта магутнае. Мабыць, таму жыццё Крывого працягваецца, калі падобныя мясціны вакол — у заняпадзе.

Падрабязнае знаёмства з удзельнікамі фестывалю прадоўжылася на другі дзень. Ад Беларусі быў прадстаўлены фільм «Тры дні свабоды» Дзмітрыя Сарокі, які адзначаны дыпламам «За творчае асэнсаванне важнай вяхі ў гісторыі Беларусі» (дарэчы, у праграму паказаў увайшло чатыры фільмы беларускіх дакументалістаў). Гісторыя распавядае пра падзеі верасня 1939 года, калі ў Скідзелі адбылося паўстанне супраць польскай улады.

Два творы прадставіла Арменія: «На дне» Арарата Грыгарана і «Дарога» Эдгара Саркісяна. Закрываў мерапрыемства пазаконкурсны паказ фільма «Я не Лакіт» рэжысёркі з Лівана Марыі Сурае. «Лакіт» — азначае незаконнанароджанае пакінутае дзіця. І па законах Лівана ў яго няма ніякіх чалавечых правоў. Такім з'яўляецца галоўны герой Салех. Ён не можа атрымаць адукацыю. У яго няма дома і нават прозвішча. Салех для сваёй краіны, для людзей навокал — ніхто. «Я не Лакіт» паказвае іншы бок прагрэсіўнага свету: не ўсім людзям і сёння даступны самыя звычайныя рэчы ў жыцці, а на некаторых тэрыторыях вялікага зямнога шара існуюць дзіўныя супярэчлівыя законы.

Завяршыўся сёмы фестываль дакументальнага кіно «Еўразія.DOC» урачыстай цырымоніяй узнагароджання пераможцаў. Гран-пры журы вырашыла аддаць фільму «Remember Odessa. Не забудзем, не прабачым» Вільгельма Домке Шульца, дакументаліста з Германіі. Адзін з галоўных прызцоў атрымаў і беларускі фільм «#ЗАЖИВОе» рэжысёра Паліны Лушчык. Тэма — Вялікая Айчынная вайна.

Кадр з фільма «Гаспадыні Удоры».

Паказ фільмаў прадоўжыўся ў тым жа кінатэатры «Беларусь». У першы дзень прадставілі шмат работ расійскіх дакументалістаў. Таксама глядачы пазнаёміліся з творцамі з Германіі, Азербайджана. Цікавасць выклікаў фільм кітайскай вытворчасці «Зямля вялікіх кошак». Рэжысёр — Дар'я Стрыгіна (яна працуе карэспандэнткай тэлеканала CGTN Медыякарпарацыі Кітая) раскрывае экалагічную тэму, якая вельмі хвалюе сучаснікаў. «Вялікія кошкі» — гэта амурскі тыгр і далёкаўсходні леапард. Нягледзячы на пагрозлівы выгляд, моцныя лапы і вострыя кіпцюры, яны часта застаюцца безабаронна перад чалавекам. Безадказнасць і жорсткасць людзей маглі прывесці да іх поўнага вымірання. Але трагедыя ўдалося пазбегнуць: Кітай сумесна з Расіяй намагаецца зрабіць усё, каб захаваць іх папуляцыі. Пра цяжкасці і будучыя планы расказвае гэтая гісторыя.

Адметны фільм «Дом на вулкане», які атрымаў дыплом «За высокую мастацкую культуру». Работа пра людзей, якія жывуць літаральна на прыроднай параховай бочцы. Гісторыя прыйшла да нас з Азербайджана, а ўвасобіў яе Аміль Мамібейлі — аўтар сцэнарыя і рэжысёр. Галоўная гераіня фільма — Акібат. Яе дом быў разбураны вулканам. Хутка пасля гэтай падзеі памёр муж. Праз тры гады дзяржава пабудавала ёй новы дом, на тым жа месцы. Зараз Акібат жыве ў адзіноце, і кожны яе дзень напоўнены страхам, што калі-небудзь вулкан прагнецца і гісторыя паўтोरывацца.

Калі пры слове «вулкан» адразу ў галаве паўстае вогненная стыхія, якая бязлітасна знішчыла Пампеі, то ў фільме размова пра іншую ўнікальную прыродную з'яву — гразевыя вулканы. У Азербайджане іх знаходзіцца каля трохсот. У асноўным яны лічацца бяспечнымі. Некаторыя нават з'яўляюцца турыстычнымі мясцінамі.

Але камера ловіць шмат аб'яў: «Прадам дом», «Прадаецца зямля». Бо, нягледзячы на доўгія перыяды цішыні, мноства людзей насамрэч баяцца, што за адзін дзень усё можа быць знішчана. Пад нагамі вулкан кіпіць: відаць цёмныя мокрыя плямы на шэрай зямлі з павуціннем трэшчын. Азербайджан паўстае зусім не сонечным і цёплым — нейкім манументальным, пагрозлівым. Пастаянна адчуваецца схапаная трывога, але жыццё ідзе. Дзеці вяртаюцца са школы, мужчыны гуляюць у даміно. Чуваць урыўкі размоў пра падзеі ўнутры краіны. І галоўная гераіня Акібат займаецца сваімі справамі пад балбатанне тэлевізара. Усё як звычайна. Пакуль вулкан яшчэ спіць.

Чалавек у пераменлівым сусвеце — адна з тэм фестывалю. Сапраўды, падзеі сучаснасці перавярнулі ўсё. Але штосьці застаецца нязменным. Ёсць некаторыя

Кадр з фільма «Зямля вялікіх кошак».

Таксама журы адзначыла работы «Неўскі пяточок. Апошні сведка. Міхаіл Зорын. «Жыццё працягваецца!» (Пётр Карагін, Расія), «Матанат» (Шухрат Махмудаў, Узбекістан) і «Сусветы Маі» (Марына Чувайлава, Расія). У маладзёжным конкурсе кароткаметражных дакументальных фільмаў «Еўразія.DOC: 4 хвіліны» першае месца заняла работа з Беларусі «Застацца ў жывых» Аксаны Канашыц.

Такія вынікі фестывалю ў гэтым годзе. Віншваем пераможцаў і ўсіх удзельнікаў.

Арына ПРАНІКАВА

Bellissimo ад Анісімава, або Каб вушы чулі, а вочы бачылі

Прыгажосць і высакароднасць, якія нараджаюцца ўнутры, імкнуча вырвацца вонкі, праявіцца, як кветка, што ў зададзены час расцвітае... Кажуць, ад лішку сэрца гавораць вусны. Значыць, па словах, па творчых праявах можна пазнаць, што ў чалавека ў сэрцы. Бязмежная крыніца любові, творчасці, спагады і чуйнасці — такім мне адчулася сэрца Аляксандра Анісімава, галоўнага дырыжора і мастацкага кіраўніка Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Рэспублікі Беларусь, народнага артыста Беларусі, падчас канцэрта «*Sympho Gala*» ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі, зладжаным да 75-гадовага юбілею маэстра.

І мы з гэтым непарыўна звязаны. Мы змыкаем у гэтым сэнсе з рэлігіяй. Нездарма наш дом — філармонію — называюць храмам музыкі. І таму мае служэнне ў многім накіравана на тое, каб рабіць людзей чысцейшымі, прагажэйшымі, каб вушы чулі, а вочы бачылі прыгажосць гэтага свету.

Момантаў, калі глядачы баяліся парушыць апладысментамі крыштальна празрыстую, здаецца, сусветна абгрунтаваную паўзу паміж зменай частак твора, было вельмі шмат. Адзіная канва надзвычай глыбокага музычнага аповеду, які па-майстэрску выбудоўваў маэстра Анісімаў, стала не інакш як трамплінам у іншае вымярэнне, дзе пануе дасканаласць і прыгажосць. Прынамсі, гуллівыя, а часам пакорлівыя музычныя

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў народнага артыста Беларусі Аляксандра Анісімава з 75-годдзем:

«Дзякуючы шматграннаму дырыжорскаму таленту і надзвычайнай працаздольнасці вы ўнеслі значны ўклад у развіццё Беларускай культуры, падарылі шчаслівыя сцэнічны лёс шматлікім творам айчынных кампазітараў і радасць сустрэч з высокім мастацтвам сапраўдным знатакам класічнай музыкі», — гаворыцца ў віншаванні.

Прэзідэнт адзначыў сімвалічнасць таго, што разам з Аляксандрам Анісімавым у гэтым годзе святкуе свой юбілей Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр, з якім непарыўна звязаны творчы шлях дырыжора.

«Упэўнены, яшчэ доўгія гады вы будзеце захапляць прыхільнікаў сваім майстэрствам, прымнажаць музычныя скарбы нашай Радзімы і ўсяго свету», — перакананы беларускі лідар.

Аляксандр Лукашэнка пажадаў Аляксандру Анісімаву моцнага здароўя, дабрабыту і новых прафесійных дасягненняў.

— «Патэтычную араторыю» кампазітара Свірыдава мы, артысты хору і аркестра, выконвалі з вялікім натхненнем і запалам, — дзеліцца артыст Дзяржаўнага акадэмічнага харова і аркестра імя Р. Шырмы Дзмітрый Кулакоў. — Маэстра Анісімаў валодае вялікім майстэрствам прачытання і інтэрпрэтацыі твораў вялікага маштабу. У «Патэтычнай араторыі» вельмі ярка

Маэстра Аляксандр Анісімаў прымае віншаванні.

Неверагодная дзея, роўная па маштабах касмічнай з'яве, паўстала дзякуючы творчым знаходкам і руплівасці музыкантаў Дзяржаўнага сімфанічнага аркестра Рэспублікі Беларусь і зводнага хору — Дзяржаўнага акадэмічнага харова імя Р. Шырмы пад кіраўніцтвам галоўнага дырыжора Волгі Янум, Дзяржаўнага камернага хору Рэспублікі Беларусь пад кіраўніцтвам заслужанай артысткі Рэспублікі Беларусь Наталлі Міхайлавай, Акадэмічнага хору Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі Рэспублікі Беларусь пад кіраўніцтвам Андрэя Саўрыцкага. Аздоблі марапрыемства, стварыўшы неабходны канцэптальны і сэнсавы стрыжань, салісты: заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Юлія Стэфановіч, лаўрэат міжнародных конкурсаў Раман Фіртаў, а таксама сапрапа Ірына Крыкунова, бас-барытон Уладзімір Байкоў, мецца-сапрапа Кацярына Міхнавец.

Даведка «ЛіМа»:

Аляксандр Міхайлавіч Анісімаў — галоўны дырыжор і мастацкі кіраўнік Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Рэспублікі Беларусь. Запрошаны дырыжор Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі і Вялікага тэатра Расіі, прафесар Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі.

Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі, уладальнік медаля Францыска Скарыны, народны артыст Беларусі, заслужаны дзеяч мастацтваў Расіі, лаўрэат расійскіх нацыянальных тэатральных прэмій «Залатая маска» і «Легенда».

Маэстра Анісімаў выступаў у найбуйнейшых тэатрах свету, сярод якіх Вялікі тэатр Расіі, Тэатр Калон у Буэнас-Айрэсе, Карла Фелічэ ў Генуэ, Ла Фенічэ ў Венецыі, Опера Бастый і Опера Гарнье ў Парыжы, Вялікі тэатр Лісо ў Барселоне, Дзяржаўныя оперы Гановера і Гамбурга, Камішэ-Опер у Берліне, Гранд Апера ў Х'юстане, Опера Сан-Францыска, Сіднейская опера. Дырыжыраваў шматлікімі знакамітымі аркестрамі Расіі і краін Еўропы, у тым ліку Кансертгебау, Ратэрдамскім філарманічным, Сімфанічным аркестрам Бірмінгема, Каралеўскім філарманічным аркестрам Ліверпуля, Лонданскім сімфанічным і інш.

У 2021 годзе маэстра Анісімаў удастоіўся спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «За значны асабісты ўклад ва ўмацаванне міру і згоды ў грамадстве праз музыку, за рэалізацыю буйных рэспубліканскіх і міжнародных творчых праектаў».

Святочная праграма прадставіла пяць шэдэўраў класічнай сімфанічнай музыкі: Іагана Себастьяна Баха, Леапольда Стакоўскага, Дзмітрыя Шастаковіча, Рыхарда Штрауса, Георгія Свірыдава. Найярчэйшыя пласты прадстаўленай музычнай праграмы, што складалася з двух аддзяленняў, — музыка Рыхарда Штрауса і Георгія Свірыдава, як адзначыў сам Аляксандр Анісімаў, гаспадар музычнай стыхіі, натура тонкая і шматгранная.

— Я, перш за ўсё, мастак, і вельмі абвострана адчуваю прыналежнасць да таго, чым мы — інтэрпрэтатары класічнай музыкі — займаемся, — адзначае маэстра Анісімаў. — Сапраўды, адна з задач, якую вырашае мастацтва, — несці ачышчэнне і даваць адухоўленасць.

хвалі дакраналіся да свядомасці, якая перажывала дзіўнае хваляванне ад сустрэчы з гранічна шчырым музычным выказваннем. Опера «Саламея» — найлепшы таму прыклад: незвычайнае багацце палітры дае магчымасць спасцігнуць новыя сэнсы. «Саламея» сёння з'яўляецца самай папулярнай операй Штрауса, штогод даецца каля 100 спектакляў, і, як падлічылі, яна гучыць кожныя 2-3 дні на працягу тэатральнага сезона. Дарэчы, за больш чым 100 гадоў свайго існавання гэтая опера знала шмат вядомых інтэрпрэтатараў: дырыжораў Карла Бёма, Георга Шолці, Фрыца Райнера, Герберта фон Караяна, спявачак Біргіт Нільсан, Тэрэзу Стратас, Леоні Рызанек, Любу Веліч.

Другі важны пласт праграмы — «Патэтычная араторыя» Георгія Свірыдава. Сам Свірыдаў прадугледжаў ад 150 да 200 чалавек хору — які маштаб! На канцэрте ў філармоніі лічба стала таксама ўнушальнай — больш чым сто чалавек.

Аляксандр Анісімаў.

Сімбіёз трох хароў і аркестра — неверагодная музычная з'ява.

адлюстравана эпоха, чаканні, думкі ды памкненні. У кожнай ночце адчуваецца стаўленне Георгія Свірыдава да паэзіі Уладзіміра Маякоўскага, да яго яркага, эпа тажнага стылю, у якім паэт адлюстроўваў сваю эпоху пераўтварэння свету. Музычныя сродкі, якія задзейнічаў Свірыдаў, узмацнілі і падкрэслілі стыль паэта.

Сапраўды, дзіўнае спалучэнне пазачасавых вершаў Уладзіміра Маякоўскага і экстраардынарных здольнасцей кампазітара дае адчуванне заўсёды свежага подыху гэтай музыкі. Твор нячаста выконваўся і ў Расіі, і ў Беларусі, хоць у 1960 годзе атрымаў Ленінскую прэмію. Прычына — складанасць выканання. Ды гэтым разам адбыўся чуд. Не ў апошнюю чаргу дзякуючы Аляксандру Анісімаву.

— Адзначаючы гэты важны дзень, не толькі прымаеш падарункі, а быццам і робіш сам — тым, хто прыйшоў у глядзельную залу і нават тым, хто выконвае гэтую музыку, — падзяліўся маэстра. — Думаецца, вы адчуваеце мае нераўнадушша да партытур, якія мы выконваем. Працаваць у асяроддзі тых, хто цябе разумее, — шчасце: я не адчуваю негатыву, асцярог. Больш за тое — у мяне кожны раз прысутнічае таемная надзея, што разам з аркестрам, салістамі мы зробім штосьці цікавае.

Чарговая творчая надзея пасляхова ўвасобілася гэтым разам і супала з цудоўным юбілеем Аляксандра Анісімава. «Многая лета», выкананае ўдзельнікамі трох хароў і салістамі, а таксама падхопленнае глядачамі і ўсімі, хто аказаўся ў эпіцэнтры музычнай падзеі, стала фанфарамі з мірыядаў пачуццяў, здольнымі растапіць сэрцы, каб пабачыць прыгажосць свету.

Многая лета, паважаны маэстра Аляксандр Міхайлавіч! Жадаем гарэць і надалей дабрынёй, спагадай, любоўю і саграваць усіх, хто верыць у ацалальную моц мастацтва!

Наталля СВЯТЛОВА,
фота аўтара

На творчы Алімп без падрыхтоўкі

15 кастрычніка 2022 года адзначае 60-годдзе вядомы спявак Сяргей Валянцінавіч Франкоўскі. Прозвішча паходзіць са старажытнага шляхецкага роду Рэчы Паспалітай. Нарадзіўся Сяргей у Магілёве ў звычайнай сям’і: маці Людміла Іларыёнаўна працавала на «Лаўсане», бацька Валянцін Акімавіч — шафёр.

Сяргей Франкоўскі.

Сяргей быў неразлучны з прайгравальнікам і ўсюды цягаў за сабой кружэлку са знакамітай песняй «Камарыкі». Калі ў сям’і адбывалася якое-небудзь свята, хлопчык пачынаў спяваць і танцаваць, а ўзнагародай былі апладысменты... Вялікі ўплыў на маленькага артыста зрабіў дзед Іларыён Іванавіч Пашуцін — былы гімназіст, чалавек музыкальны, які меў добры тэнар і іграў на сяміструннай гітары. Відаць, ад яго і пайшлі тыя «музыкальныя гены», што дапамаглі Сяргею дасягнуць творчага алімпіады без спецыяльнай падрыхтоўкі, якая для многіх дзеячаў музыкальнага мастацтва пачыналася з ранняга дзяцінства. Хлопец, як і многія яго ровеснікі, вучыўся ў звычайнай сярэдняй школе Магілёва. Але ж цікавасць да музыкі праяўлялася і там.

У 1981—1983 гадах служыў у асобным батальёне сувязі, што пад Лепелем. Падчас службы ў войску навучыўся іграць на гармоніку... Пасля арміі будучы народны артыст працаваў на будоўлі, гадзінніковым майстрам, токарам, а ў вольны ад працы час і ў святочныя дні падпрацоўваў на вясельлях, імянінах і лічыўся найлепшым у Магілёве выканаўцам народных і папулярных песень.

Ідэя стаць прафесійным артыстам прыйшла не адразу. На адным з вясельляў сябры, узрушаныя яго голасам, настойліва паралі пастанавілі вучыцца ў кансерваторыю.

У 1985 годзе Сяргей пачаў займацца ў вакальнай студыі таленавітага педагога Людмілы Яўгеніёўны Браілоўскай. Пад яе кіраўніцтвам будучы артыст спасцігаў азы складанага опернага мастацтва.

У 1986 годзе магілёўскі самародак паступіў у маскоўскую кансерваторыю, нягледзячы на вялікі конкурс (30 чалавек на месца). Прыёмная камісія была проста зачаравана яго шыкоўным голасам і складанай праграмай. Далей Сяргей трапіў у клас вядомага саліста Вялікага тэатра Расіі Яўгенія Гаўрылавіча Кібкалы, дзе правучыўся адзін год, а потым... нечакана кінуў кансерваторыю.

Ці можна знайсці словы, каб перадаць перажыванні бацькоў? Тым не менш праз некаторы час Сяргей быў прыняты ў родную Беларускаю дзяржаўную кансерваторыю...

У 1991 годзе Франкоўскі стаў лаўрэатам Нацыянальнага конкурсу вакалістаў імя Л. Александроўскай, а ў 1993-м — конкурсу імя С. Лемешава... У тым жа годзе быў прыняты ў Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь. Як відаць, унікальны лірыка-драматычны тэнар магілёўскага самародка не застаўся і без увагі сталічных карыфеяў опернага мастацтва. У 1995 годзе Сяргей Валянцінавіч скончыў Беларускаю кансерваторыю, а ў 1997-м асістэнтуру-стажыроўку. Увесь гэты час мудрым настаўнікам Франкоўскага быў

аўтарытэтны педагог прафесар Леанід Пятровіч Івашкоў.

У 2004 годзе Сяргей Франкоўскі стаў заслужаным артыстам, а ў 2009-м атрымаў званне народнага артыста.

Сярод прыхільнікаў творчасці Сяргея Валянцінавіча людзі розных пакаленняў. Усе ярчэй і ярчэй разгараецца зорка яго таленту.

У яго бліскучым выкананні прагучалі такія партыі ў нацыянальнай оперы, як Эдгар («Лючыя дзі Ламермур» Г. Даніцэці), Ізмаіл («Набука» Дж. Вердзі), Макдуф («Макбет» Дж. Вердзі), дон Карлас («Дон Карлас» Дж. Вердзі), Герцаг Мантуанскі («Рыгалета» Дж. Вердзі), Манрыка («Трубадур» Дж. Вердзі), Кавародзі («Тоска» Дж. Пучыні), Альфрэд («Травіята» Дж. Вердзі), Калаф («Турандот» Дж. Пучыні), Турыду («Сельскі гонар» П. Масканы), Хазэ («Кармэн»

Ж. Бізэ), Герман («Пікавая дама» П. Чайкоўскага), Самазванец («Барыс Гадую» М. Мусаргскага), Князь Галіцын («Хаваншчына» М. Мусаргскага), Уладзімір Ігаравіч («Князь Ігар» А. Барадзіна), Нігіліст («Лэдзі Макбет Мцэнскага павега» Д. Шапастаковіча), Настаўнік («Візіт дамы» С. Картэса), Раман («Сівая легенда» Д. Смольскага), Дубатоўк («Дзікае паляванне караля Стаха» У. Солтана).

Сяргей Франкоўскі валодае тэмбральна яркім, паўнагучным голасам, драматычным тэмпераментам і высокім сцэнічным прафесіяналізмам. Опернае мастацтва ўнікальнага беларускага тэнара было высока ацэнена за мяжой, падчас гастролей у Турцыі, Швейцарыі, Германіі, Францыі, Англіі, Кітаі, Польшчы, Тайландзе і іншых краінах.

Аляксей ШАЛАХОЎСКІ

Сцэна з оперы «Тоска».

Фота з сайта Вялікага тэатра Беларусі

Меў шчасце ствараць

Жыццё вядомага беларускага кампазітара Уладзіміра Солтана было несправядліва кароткае, але плённае і насычанае. За 44 гады, якія адвёў яму лёс, творца падарыў беларускай культуры сімфоніі, песні і музыку для кінафільмаў, а таксама тры оперы, сярод якіх «Дзікае паляванне караля Стаха» — жамчужына Вялікага тэатра Беларусі.

Да самай смерці працаваў на кафедры інструментальнай, аранжыроўкі і чытанні партытур.

Даследчыкі творчасці кампазітара адзначаюць, што яго музыка вызначаецца інтанацыйнай выразнасцю, насычанай эмацыянальнасцю і нацыянальным характэрам. Глыбокая любоў да Радзімы, шчыры патрыятызм сумяшчаліся ва Уладзіміры Солтане з перфекцыянізмам, высокай патрабавальнасцю да сябе і бясконцым пошукам. Шматжанравая і духоўна багатая спадчына творцы толькі падкрэслівае напоўненасць і багаты ўнутраны свет вядомага беларуса.

У пачатку кар’еры кампазітар аддаваў перавагу вакальным жанрам, а таксама аркестравай і камерна-інструментальнай музыцы. У 1978 годзе, яшчэ ў час навучання ў кансерваторыі, Уладзімір Яўгеніевіч піша сюіту для камернага аркестра «Думкі і настроі». Твор вылучаецца шчырасцю, выразнасцю мелодыі і эмацыянальнасцю.

Сімфонія № 1 (1981) і Сімфонія № 2 (1983) замацавалі характарныя рысы ў творчасці кампазітара: меладычнасць, насычанае гучанне. Канцэрт для віяланчэлі з аркестрам, напісаны Уладзімірам Солтанам у 1987 годзе, належаў сапраўды

сталому майстру. Твор экспрэсіўна маштабны, з музыкальнай драматургіяй.

Кампазітар напісаў тры оперы: «Мілавіца» (1991), «Пані Ядвіга» (паводле аповесці К. Тарасова «Чорны шлях», 1990) і «Дзікае паляванне караля Стаха» (паводле рамана У. Караткевіча, 1988). Апошні твор і зрабіў імя Уладзіміра Солтана вядомым шырокаму колу аматараў музыкі, а таксама прынес паста новачнай групе ўзнагароду. Опера была адзначана Дзяржаўнай прэміяй Беларусі ў 1990 годзе.

Прэм’ера «Дзікага палявання караля Стаха» адбылася 6 красавіка 1989 года на сцэне Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР. Шлях да пастаноўкі гледача быў няпросты.

Уладзімір Яўгеніевіч пачаў работу над творам у позніх 1980-х, але разглядаў яго як сімфанічную паэму. Ідэю стварыць оперу падказаў Віктар Скоробагатаў, тагачасны артыст Вялікага тэатра. Яны разам вучыліся ў кансерваторыі.

Як успамінае Віктар Іванавіч, вядомы кампазітар скептычна ставіўся да оперы, бо лічыў, што не знойдзецца добры аўтар лібрэта. Тады Уладзіміру Солтану прапанавалі на гэтую ролю Святлану Клімковіч. У той час яна з’яўлялася

адказным рэдактарам бюлетэня «Тэатральны Мінск», а таксама пісала п’есы для тэатра.

Музычным кіраўніком і дырыжорам быў Яраслаў Вашчак, які актыўна працаваў над пастаноўкай. Народны артыст СССР далучыўся да работы ўжо цяжка хворым і памёр ад анкалагічнай хваробы за месяц да прэм’еры. У выніку яго працу завяршыў народны артыст Беларусі Аляксандр Анісімаў.

Сцэнаграфію да прэм’еры оперы стварыў Эрнст Гейдэбрэхт, які ў той час працаваў галоўным мастаком Вялікага тэатра оперы і балета БССР. Яраслаў Вашчак вазіў яго па беларускіх зямках: і тых, якія захаваліся, і па руінах, каб натхніць на знаёмства з беларускай культурай. За працу над «Дзікім паляваннем караля Стаха» Гейдэбрэхт атрымаў Дзяржаўную прэмію БССР.

Сумесню твор выдатных дзеячаў беларускай культуры вытрамаў 22 сезоны ў Вялікім тэатры Беларусі. Такого не было больш ні з адной беларускай операй. Адна з прычын — звышмястоўнасць оперы, у якой пераплятаюцца драматычная і дэтэктыўная, псіхалагічная і сацыяльная, жанрава-побытавая і этнаграфічная лініі.

Яна ЦЭГЛА

Уладзімір Солтан.

Уладзімір Яўгенавіч нарадзіўся 9 студзеня 1953 года ў Баранавічах. Сям’я будучага кампазітара пераехала ў Брэст, і там у 1974 годзе ён скончыў Брэсцкае музычнае вучылішча (цяпер Брэсцкі дзяржаўны музычны каледж імя Рыгора Шырмы). З 1974 да 1979 г. навучаўся ў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі імя А. В. Луначарскага (з 1992-га Беларускай дзяржаўная акадэмія музыкі) па класе кампазіцыі ў прафесара Анатоля Багатырова. Пад яго ж кіраўніцтвам Уладзімір Солтан скончыў асістэнтуру-стажыроўку ў 1983 годзе.

Падчас вучобы ў 1980 годзе быў прыняты ў Саюз кампазітараў Беларусі. А пасля асістэнтуры-стажыроўкі застаўся ў альма-матар на пасадзе выкладчыка.

